

Fabijan Tomašić † (Pod sv. Juraj na Krku) i prof. Mihovil Lovrić † (Gorinka, Baška)
(priredio Andrija-Željko Lovrić, Zagreb / *alias Zjelimêr Jošamÿa, Gorÿnka pôli Bâske*)

ARHAIČNA PUČKA PREDAJA U »CAKAJŠĆINI« BRDSKIH SELA NA OTOKU KRKU

(*Sêj veÿska povêdna bascÿna ziunêh vârskeh vâsîh vaôn skopâal Khârk*)

Fabiãan Gardÿc † (*Zduôlna Šurãaj vaôn Khârk*) tãr Mitjêl Jošamÿa † (*Gorÿnka va Karkù*)

UDK 800.87.801.82

Rukopis primljen za tisak 16.07.1997.

Čakavska rič, Split, 1997, br 1

U brdskim selima *Batomãal* i *Šurãÿe* na jugoistoku otoka Krka očuvan je stari srednjovjekovni govor *Veÿska zaÿk* ili »cakajšćina« koji dosad nije pobliže proučen, s nizom arhaičnih riječi u izumiranju. Vejske domaće tekstove iz pučke predaje na jugoistočnom Krku desetljećima je prikupljao pokojni samouki pjesnik F. Tomašić po čijem su kazivanju sada objavljene 33 starinske vejske pjesme, 86 domaćih izreka i poslovice te 54 kletve i psovke u izvornom idiomu iz krčkog gorja *Veÿske Helãmi*. Tu je posebno važan mitološki sustav »*Veÿske povêde*« sa 8 očuvanih epskih legenda koje je zapisao prof. M. Lovrić: o početku svijeta, naseljavanju Jadrana, starohrvatskom kraljevstvu, borbama s gusarima i Tatarima, Frankopanima i Mlećanima itd. Ova građa išće dalje etnokulturna i poredbeno-lingvistička proučavanja.

A. Uvod o vejskoj etnokulturi

Na jugoistoku otoka Krka, između Vrbnika i Stare Baške uzdiže se strmo i kamenito krčko gorje *Veÿske Helãmi* sa slikovitim brdskim selima (*vârske vâsi*). Ova već od 11. stoljeća pripadaju poznatoj kraljevskoj opatiji sv. Lucije i stara su barem kao i Bašćanska ploča, a u njima se donedavna ili još sada govori osobiti prastari idiom *Veÿska zaÿk* (vlastiti naziv), od okolnih čakavaca pogrdno nazvan »cakajšćina« (što = *scã*, gdje = *kaÿ*). Još sredinom stoljeća nakon II. svj. rata tako je u 6 brdskih zaselaka govorilo 350 ljudi

zvanih *Veyãne*, ali je danas taj idiom već nestao iz naselja *Gorÿnka* uz Bašku, *Štalucÿa* u Jurandvoru, *Zgôrna Šurãaj* u dolini Dragabaška i *Vÿntja* na istoku Vrbnika. Dosad je ovaj idiom očuvan samo u dva sela sa 70 ljudi rođenih u tom govoru koji ga poznaju, ali ga tu tek desetak staraca još rabe svakodnevno:

- *Vãs Batomãal* (štokavski = Batõmalj) je najveće brdsko selo na Krku, kao kaštel na sjevernoj strmini najvišeg krčkog vrha *Helãam Obzovð* (= gora Obzor, 569 m) između Jurandvora i Stare Baške, a žitelji su poljodjelci, pastiri i manje ribari. Danas je već pregrađen u naselje vikendica pa je tu još malo vejskih starosjedilaca.

- *Vas Šurãe* (štokavski = Sv. Juraj) je na zapadu brda *Divÿnska Helãam* (= Djevičanska gora, 475 m) između Vrbnika i Baščanske Drage s dva naselja: *Zgôrna Šurãaj* je viši stočarski zaselak većinom napušten, u ruševinama, a *Zduõlna Šurãaj* je pri podnožju uz cestu i naseljen poljodjelicima od kojih poneki još znaju vejski.

- Naselja *Gorÿnka* uz Bašku i *Štalucÿa* pri Jurandvoru: tu su do sedamdesetih godina poneki stariji još rabili vejski, ali je dosad nestao, i u starijih mještana zamjenjuje ga prijelazna poluvejska čakavica, tzv. *Bascãnska bešëda* (vidi niže).

Glagoljični zapisi i dosad još očuvani dvostruki (paralelni) toponimi pokazuju da se u prošlim stoljećima »vejski« govorilo šire na istoku Krka oko Vrbnika i Baške, te kod Lopara na Rabu, gdje su danas preostali tek malobrojni vejski izrazi. Na brdovitom jugoistoku Krka oko gorja *Veÿske Helãmi*, tj. istočnije od ceste Vrbnik-Punat, od starine se razlikuju tri posebna idioma. Oni su tu razlučeni najkasnije od 17. st. i pokazuju povijesno-jezično slojanje oko doline *Dragabãška*:

1. Arhaična čakajščina ili *Veÿska zaÿk* je najstariji područni idiom neposredno pred izumiranjem u brdskim vasima *Batomãal* i *Zduõlna Šurãaj*. Najvjerojatnije je srednjovjekovnog podrijetla i vrlo sličan tekstu Verbanskih statuta iz 1388. (1), te drugih ranih glagoljičnih zapisa.

2. Poluvejska čakavica ili »*Bascãnska bešëda*« također je stariji idiom u selu Jurandvoru (vejski: *Yurandvuõr*) i u najstarijem sjeveroistočnom naselju Gornje Baške (*Gorÿnka*) iznad luke Baška pod srednjovjekovnim kaštelom sv. Ivana iz 13. st. (sada groblje). Ta poluvejska čakavica dijelom je također još očuvala neke vejske arhaizme, a od najstarije čakajščine uz ostalo se izdvaja primjerice izostankom vejskih glasova *w*, *kh*, *bj*, bez određenog člana *sëj*, prefiksa *sion-* u superlativu i augmentativu itd. Naprotiv, toj čakavici pridolaze u izvornom vejskom nepoznati glasovi *lj*, *nj*, *š*, *ž*, *šć* pa prefiks *naj-* u superlativu, te druge razlike u deklinaciji i konjugaciji (6).

3. Poluikavska čakavština ili »*Drãška bešëda*« jasno se izdvaja od prethodna dva stara idioma, a najbliža je govoru jugozapadnoga Krka od Punta do Malinske. To je mlađi idiom nastao doseljnjem kontinentalnih izbjeglica pred turskim osvajanjima u 16./17. st. Odonda tu nastaju dva novija naselja s ovim idiomom: veće selo Baščanska Draga, uzduž glavne krčke ceste nasred doline *Dragabãška*, a na najjužnijoj obali Krka zaselak Stara Baška (vejski: *Krãje*) je, protivno imenu, najmlađe selo kod Baške. Po svom naglasku i tvrdom izgovoru (*ča* itd.), kontinentalnom leksiku, običajima i stočarsko-kopnenom men-

talitetu ova su dva sela još i danas bliža ikavskim štokavcima iz Bosne i Dalmatinske zagore negoli ostalim krčkim »bôdulima«.

4. Novobašćanska koiné tu je najmlađi govor oblikovan tek u 20. st., nakon I. svj. rata, kada počinje intenzivna izgradnja novoga i najvećeg, turističkog dijela Baške, zapadno od župne crkve i uz dugačku bašćansku plažu *Pimŷca*. Uz hotele i vikendice tu uglavnom žive useljenici iz krčke unutarjosti, a najviše iz Bašćanske Drage, pa kontinentalni doseljenici (vikendaši) i noviji ratni prognanici te krčki povratnici iz Amerike, Njemačke itd. Ovakav je mješoviti idiom danas već dominantan u najvećem dijelu Baške, kao konglomerat prvotne basćanske cakavice, zapadnokrčke čakavštine, kontinentalne štokavštine iz škole i javnih medija te tehničkih internacionalizama iz talijanskoga, engleskog itd.

»Draški« i novobašćanski govor već se oštro razlikuju od stare cakajšćine i uglavnom više ne sadrže vejskih arhaizama. Zato mladja i siromašna domaća predaja na draškom i novobašćanskom idiomu ovdje nije uvrštena, nego samo stariji tekstovi iz vejske cakajšćine (*kurzivom*) i izvorne basćanske besede (običnim tiskom). Ostale jezikoslovne osobitosti i razlike vejske cakajšćine i basćanske besede trebaju se sažeto prikazati vjerojatno u idućem broju ovog časopisa, a još su potonje razrađene zajedno s vejskim rječnikom od 14 000 riječi u posebnoj monografiji u tisku (6).

U tradicijskom području prvotnoga vejskog govora očuvana je na Krku značajna etnokultura: otočni folklor, krčki tip stočnog jarma izvan »oŷć«, trbušaste viseće »komŷne« izbočene iz vanjskog zida kuhinje te portalni grobovi »aštèn« ubušeni kao bočni tuneli u strme stijene, jer tu se u ravnu zemlju »va vlâski« pokapalo samo strance, nekrštene i zločince. Uz jezične osobitosti Veŷska zaŷk iz brdskih sela na Krku za nas ima još i posebnu etnokulturnu važnost zbog starinskih pučkih izreka i pjesama na istarskoj ljestvici, a nadalje zbog narodne predaje zvane »Veŷske Povêde«, koje bar dijelom donose tragove davnih zbivanja. To je ranohrvatski mitološki sustav od osam prastarih legenda, dosad u nas očuvanih samo na vejskoj cakajšćini u brdskim selima jugoistočnoga Krka. Tu ih je u izvorniku popisao pokojni prof. Mihovil Lovrić iz *Gorŷnke* (1897.-1976.), ovdje poznat i pod starim vejskim imenom *Mitjêl Jošamŷa* (= Josipović: vejski *Jôša* i bašćanski *Osŷp* = Josip).

B. O sabiraču pjesama i izreka F. Tomašiću

Pučke pjesme, izreke i kletve na arhaičnoj vejskoj cakajšćini koje slijede prikupio je i na izvornom prastarom govoru *Veŷska zaŷk* kazivao **Fabijan Tomašić**, poznat pod domaćim vejskim nazivom *Fabiāan Gardŷć*, pučki pjesnik i profesionalni travar iz sela *Šuraŷe* na jugoistočnom dijelu Krka. Od djetinjstva je najveći dio života (izim vojske) proveo u rodnoj dolini *Dragabâška*, gdje je živio od ovčarstva, vinograda i prikupljanja ljekovitog bilja, a kao jedan od malobrojnih vejskih starosjedilaca (*Veyāan*) cijelog je života dosljedno govorio na prastarom krčkoj cakajšćini. Kao samouki pučki književnik s osnovnom školom uz poznavanje staroslavenskoga iz ovdašnje glagoljaške liturgije, samoinicijativno je prikupljao i uporno zapisivao prastare domaće pripovijetke, pjesme i poslovice, ali je i sam bio posljed-

nji vejski stvaralac koji je na arhaičnoj cakajščini sastavljao nove pjesme te vlastite pripovijetke i crtice iz domaćeg života. Također je bio i pasionirani sabiratelj prirodnih osobitosti svojeg zavičaja iz krčkog gorja Veyske Helami i okolnog mora; prikupljao je bilje i prešao ga u herbarij zapisujući vejske nazive, pa puževe i školjke, a najviše se oduševljavao fosilima izumrlih životinja iz krčkog gorja, kojih je pribrao popriličnu zbirku.

Njegovi susjedi i sumještani na Krku koji su živjeli svakodnevnim životom od poljodjelstva i turizma, držali su ga, na žalost pomalo čudnim zanesenjakom. Zato je nakon smrti F. Tomašića 1987. većina njegovih zapisa propala, jer su pragmatični rođaci i potom doseljeni štokavski vikendaši (*vlāske yuškāni*) njegove dijalektalne »pisanije« na neobičnom i nerazumljivom zastarjelom govoru smatrali bezvrijednim otpadom. Tako su dosad nestale i uništene uglavnom sve njegove autorske priče i vlastite pjesme na vejskoj cakajščini, koje su, bez obzira na literarnu vrijednost, svakako imale lingvističko značenje kao posljednji vejski tekstovi u nas. Spašena je ipak rukovet starih narodnih pjesama, izreka i kletvi, koje je na izvornome vejskom prije svoje smrti F. Tomašić kazivao priređivaču ovog priloga, a također su većinom otkupljene i njegove prirodoslovne zbirke s domaćim vejskim nazivima koji su u tisku na drugom mjestu (7,8,9). F. Tomašić je bio bezgranično zaljubljen u svoj krčki zavičaj i njegov izvorni prastari govor, kojim se uporno i dosljedno služio do posljednjeg životnog daha, dok je »*vaõn Vlahÿska zaÿk*« (službenim štokavskim govorom) govorio čini se jedino pod prisilom za vrijeme služenja vojnog roka. Da nije bilo njega i njegove upornosti u ona jezično nepovoljna vremena, pitanje je bi li uopće nastao ovaj rad i drugi noviji tekstovi o vejskoj cakajščini, pa bi taj čudesni prastari govor, teško uklopiv među naše dijalekte, najvjerojatnije šutke izumro bez objavljenih tragova. Već time je F. Tomašić trajno zadužio našu povijesnu lingvistiku i sveukupnu hrvatsku etnokulturu.

Za okolne primorske čakavce prastara je Veyska zayk teže shvatljiva, a za gradske štokavce većinom je nerazumljiva poput nekog stranog jezika. Primjer je svakodnevnoga govora krčkih gorštaka kako je pokojni pučki pjesnik F. Tomašić iz Šuraja na Krku opisao na vejskome 1984. svoj svakodnevni život i rad:

»*Ala habāaj, bōy vōeš šīšna veÿska bešÿd ziõn vāas Šurāaj vasēj skopāal Khârk. Vÿš mōrti dašõn mlaÿ, konè binšāl zi Karkõn tar tebîn lâzno ubyðân kakò Semerāan, nu vakò brÿžan tepašân sednì podomātju. Šprydacēra šõnšāl va nÿlovu darbîn scapâl niè rybòj mej seÿh kuòrah zoād ârta kaÿ esù une nyazlâ od lumbâreh tar kosirÿkah. Undì esù vlēzle va mojù nÿlu uõn yadvūun tar niè macÿnah. Nocûn eš zniverālo tar eš būra zibrîla oscè kakò siõn šÿuun urināla. Zutrõn binšāl zigõru naõn helāam darbîn vaõn macârni darmūun pošikal scagòd kabârneh alè šestîlneh lēsÿjah, nu ninè me undì kâška vaÿla. Haltà naõn vāar uõn lopràan ešāl va tohòr. Undà se zmarkālo bōy eš dāzd kropÿl tar rðšti triskāli, nu za dazdÿe šõnzêl zimanūn rêbicu taroscè uõn khabāan. Va polnèb sešõn varnûl lâzno zduòlu, kaÿ ešbîl uõn tovuõr tar proašac. Undì va ubyðnen bihācu darzîn duì yzdèneh, štò yanāac, yÿaad tušcoānah tar ûle, oscè uõn bošcāan zi cerišnan, šenūdan, cipūnen ipròc. Potlèn binšāl vaõn buÿmer dâr binzêl enù lâtu zwodõn. Zwicèron binšāl domuõv scagòd za ÿšt nu undì ninè unè kholūbe. Vaõn margāar šõnzêl za ÿšt enì pohlîb,*

nu va mešetu tebî rotküšba zi dârzon. Dôta zi žegnÿlen eš leh šprÿd darcèlon, ac terè šišno va verès. Āla, štòjmi navidòva!«.

Tomašićev prijevod istoga arhaičnog vejskog teksta na novobašćansku koiné kakva danas prevladava na jugoistočnom Krku, pokazuje značajne razlike između ova dva susjedna idioma i uglavnom nam je razumljiv bez pomoćnog riječnika:

»Āla habâj aš ovò právin véro na bašćânskoj bešedi va inžuli Krkù. Vidiš, da šan morebît mlâji ca nebî pârtul od Krkâ i pòstal blâgar kâko Merikân, ma ovâko brîžan pašivan sve dâne na domâcu. Pridacêra šan bil na štâciju da bîn pèškal càgod rîbe med onêh stên zada pûnte kadî su gnjâzda od golûbih i kosirić. Ondî su mi va mrîžu pašali jedân rânj i nič šip. Na nôc je zneverâlo i bûra je puhâla ter je kâko ragânj roštâla. Zjûtron san pašâl gòri na brdo za nasić u drmûn càgod drîva od gâbrića ali klènića, ma nije me ôndi gâd ugrîzal. Višòko iznâd onòg vrhâ jedân avijôn je pašâl na sèver. Pòtle seje zaškûrilo aš je dàšt točil i štrile lampâle, ma šan zèl zmânu umbrèlu ter ânke kabân. Na pôlne san se lipo tornâl dðli, kadî je bil jedân tðvar i prašac. Ondî na véloj intrâdi držin dva konjâ, stò ovâc, hiljâd zècih i celè, tèt žardîn zi çrišnjam, marâškam, šipûnem i takð. Pòtle šan pašâl na funtânu kadî šan zèl jèdnu kântu vodè. Za večeru šan pašâl dðma càgod za poist, ma ôndi ni bilo nânke krûha. U mlakarîji šan zèl jedân krûh, ma u butîgi se prodâva na kredit. Nevêšta z rucînam je ôpet prîd stercàlon, aš jûšto pašiva na tânac. Āla bðg do zjûtra!«

C. »Vêyske Povède«

(ranohrvatske epske legende na cajakšćini jugoistočnog Krka)

Starohrvatska narodna književnost na vejskoj cakajšćini dosad se samo djelomice očuvala, uglavnom u pučkoj predaji na jugoistočnome dijelu Krka. Njezin su najvažniji dio osam epskih legenda »*Veÿske Povède*«, a uz njih još pedesetak manjih vejskih pjesama i stotinjak izreka i poslovice na cakajšćini. U hrvatskoj narodnoj predaji upravo su Veyske Povede naš najjači koncentrat sjećanja o prastarim tradicijama i one su jedine po stilu, sadržaju i slikovitosti u nas ravnopravne nordijskim sagama, te starogrčkoj Ilijadi i Odiseji, pa zato te krčke legende zaslužuju punu znanstvenu pozornost za buduća proučavanja. Iz vejske je predaje pokojni prof. Mihovil Lovrić iz Gorynke (na vejskom: *Mitjèl Jošamÿa*), zapisao idućih 8 zanimljivih »Povèdah« iz kojih se ovdje daju sažeti štokavski prijevodi poredani po vjerojatnom redosljedu zbivanja. Njihovi izvorni tekstovi na vejskome te puni prijevodi i analize sadržaja u tisku su u posebnoj monografiji (6).

1. *Povèda od Mantrâće tar Slòva Šalamunòva* (**Legenda o aždaji i znaku Salamonovu**) ranohrvatski je izvod o početku svijeta u mješavini biblijskog Starog zavjeta i staroindijskih Veda o borbi bogova i zmajeva. U najstarije doba svijetom je vladao opći kaos i ljude je proždírala grozna stoglava aždaja »*Mantrâća*« s brojnim glavama svih zvjeradi, a pratile su ju vampirske krvopije »*Morÿe*« i strahoviti orkanski vjetrovi »*Šÿÿini*«. Njezin je slikoviti opis na vejskom: »*Mântra-Mantrâća ymî gloâvi koti râca, koti pâš, koti mâška, koti*

seunē škōti va šuŷtu.« Jednoga je dana, po uputi »*Buōga Sevŷšna*«, mudri kralj Šalamūun odlučio napraviti reda i poslao je kao svoj zaštitni znak zvijezdu repaticu Šalamūna, koja je uništila aždaju i njezine pratilice pa je čovječanstvo napokon spašeno od tog prazla. Zato se u domaćim vejskim »*hišāmi*« (kućama) na Krku čuvao prastari običaj oslikavanja na stropu glavne prostorije vatretonarančastim kolutom s obostranim krilima, simbolom Mantraće, dok se na kućnom dovratku (*stēlba*) i na drvenim brodovima kao zaštitni znak protiv ulaza zloduha i uroka često urezivalo »*Šlovo Šalamunđvo*«, tj. šestokraka zvijezda - što je možda u svezi s istim simbolom na zagrebačkom i slavonskom grbu. Ranije je slična legenda vjerojatno bila proširena diljem južne Hrvatske, jer je i na drugim našim otocima još očuvan ritualni običaj crtanja »Salamunova slova« na brodu kao zaštitni znak protiv oluja, ali je ostali dio legende o Mantraći već zaboravljen izvan otoka Krka. Zanimljiva je i daleka sličnost ove naše najstarije legende s novijim prirodoslovnim teorijama o uzroku izumiranja pragmazova (*dinosauri*): za njih se danas drži da su izginuli pri nagloj promjeni svjetske klime početkom tercijara upravo zbog geokemijski dokazanog sudara kometa sa Zemljom, nakon čega se proširila današnja fauna.

2. *Povēda od Matāneh navakŷrah tar žloātneh yanāac* (**Legenda o pomorskim Matanima i zlatnim ovcima**) epska je mješavina antičkog mita o Argonautima i ranohrvatske pomorske tradicije, a možda i daleki odraz doseljenja Hrvata na Jadran. Pradavni pomorci *Matāni ziunē Tjarnemuōri* (iz Crnog mora) preplovili su *Miĉapōnt, Gārske muōri tar Velemuōri* (Mramorno i Egejsko more i Sredozemlje). Vodio ih je morski bog pučine *Khulūp* (= vejski Posejdon), a u plovidbi su ih napadali olujni zloduh *Šyūum* i morsko čudovište *Orkūul* (Leviatan). Kad su stigli do otoka Krka na Jadranu (*skopāal Khârk vaonē Sinē muōri*), našli su tu stada zlatnih ovaca na zelenim livadama, pa njihov »*marjakŷr*« (admiral) odlučio da se tu nasele i osnuju grad. Bijela vila *Divŷca* koja je čuvala zlatne ovce, pomoću vunena klupka omedjila je pravo mjesto za gradnju naselja »*poli buŷmera*« (blizu izvora), ali im je pritom zabranila da se okreću i da gledaju ovce. Oni je nisu poslušali i pri pogledu na zlatne ovce ove su se smjesta pretvorile »*va khōguli*« (u kamenje). Zato je odonda otok Krk prekriven kamenjem, iz kojega su naši navakiri izgradili zidine utvrđenog grada »*vârda Korŷntija*« između Vrbnika i Baške na *Artu Sokuōl* gdje je još i sada slabo proučena, najveća gradina na našim otocima. Po predaji su ti pomorci donijeli Vejska zayk i po njima se na jugoistočnom dijelu Krka zove niz tiponima: otočić *Matāan*, uvala *Matanđva*, rt *Artamatān*, vrh *Varmatān*, gradina *Matanistān*, gradska obala *Matāni* u Krku itd.

3. *Povēda od šūndrah kiesŷ zivarnūle Korŷntiju* (**Legenda o gusarima koji su razorili Korintiju**), dosta podsjeća na starogrčku Ilijadu i pad Troje ali je naš epski prikaz baš obratan, iz motrišta napadnutih građana, a protiv primitivnih razbojničkih osvajača. Nakon doselidbe pomorski su Matani za dugih stoljeća sretno živjeti u bogatoj Korintiji, ali jednoga su dana pod taj grad doplovili divlji i opasni gusari pa da prevare građane, iznesu iz gusarskog broda (*šūndrōn*) veliki mrtvački lijes, uz zamolbu njihova *šūndrakŷra*

(gusarskog vojvode) da ga blagoslove u gradskom hramu i pokopaju na njihovu groblju. Nakon otvaranja gradskih vrata (*úrta*), gusari u Hramu naglo otvore lijes pun oružja, pobiju većinu građana i zapale grad, pa je iz ruševine gorućega grada *krÿ* (krv) poklanih tekla u potocima sve do mora. Tad su se malobrojni preživjeli Matani razbjegli diljem otoka Krka i nakon odlaska gusara osnovali današnja naselja od Omišlja do Baške.

4. *Poveda od kruôla Zminivèra tar Zârjah Harvâtjeh* (**Legenda o kralju Zvonimiru i hrvatskom grbu**) očuvala je dosad najstarije govorne nazive hrvatske države i grba kao *Harvâtye krolêstvo tar Zârje Harvâtje*. To je narodni sažetak o srednjovjekovnoj Kraljevini Hrvatskoj do 11. stoljeća pod dinastijom Trpimirovića (od kojih su Krkom vladali Branimir, Tomislav, Stjepan Držislav, Petar Krešimir i Zvonimir). Silni *kruôl Zminivèr* doplovio je s brodovljem do otoka Krka praćen »*zi šubânen, jezdakÿren tar marjakÿren*« (sa županima, vojskovođama i admiralima) i to je zadnji naš vladar koji je govorio Krčanima na domaćem *Veÿska zaÿk*. On je nasred otoka pod brdom *Helâam Triskâvec* izgradio sjajne dvore, od kojih su tamo još i sada vidljive »*Zminivèrove kuôre*« (Zvonimirove zidine). Potom je na svom »*mitrânen bihâcu*« (krunskom posjedu) u susjednoj dolini *Dragbâška* dao izgraditi zavjetnu »*ćríkvu Štelucÿe*« na čijem je zvoniku uz vrata uklesan njegov vladarski znak *Zârje Harvâtje* (Hrvatsko kockovlje), a u crkvi je uz *kunyelâbor* (oltar) postavio glagoljske zapise »*Zminivèrove škrÿli*« (= Baščanska ploča). Ova poveda potvrđuje tekst Baščanske ploče i daje nove naznake nepoznate iz povijesti.

5. *Povêda od kruôla Bèlova tar pašogläveh Uôbrah* (**Legenda o kralju Beli i kosoockim Tatarima**) govori o tatarskoj najezdi na kraljevstvo Arpadovića u 13. stoljeću. Nakon mira i blagostanja iz Zvonimirova doba, napali su »*tjârne pašoglävi*« (crni kosoocki) Tatari i otjerali kralja Belu iz njegovih dvora sve do otoka Krka. Tu je postavljena njegova »*gâta*« (prijestolje) na visokom otočnom grebenu *Klâk Belovastèn* (512 m iznad Batomala), gdje je i sad najbolji panoramski pregled cijeloga primorja od Istre pa do Jablanca. Odatle je kralj nadzirao i upravljao »*boÿne*« s Tatarima duž primorja, ali su ga oni htjeli napasti i na otoku, plivajući na ovčjim mješinama preko Velebitskog kanala. Tad su na Krku u zaziv Božje pomoći upaljene brojne svete vatre, pa *Štomorÿna* (Sv. Marija) s Velebita pošalje na bezvjerce strahoviti *Šÿÿun* (orkansku buru) i većinu potopi u tjesnacu *Sêÿnska Bÿka* (Senjska vrata) između Krka i Raba, gdje po pričanju ribara njihovi kosturi i sada pokrivaju morsko dno. Malobrojni preživjeli Tatari zarobljeni su i naseljeni u selu Baščanska Draga, gdje im potomci po predaji žive i sada. Na spomen ove Marijine pobjede pale se do danas za Malu Gospu na krčkim vrhovima i rtovima slične *Štomorÿne krÿsi* (Marijini kresovi), a glavna kulturna mjesta za te svete vatre su kameni greben *Bagnistân* (= Božja kuća) kod Baške i gorsko vrelo *Zorovistân* (= vatrište) iznad Vrbnika.

6. *Povêda od Frangipânah tar nevîrneh Mletiânah* (**Legenda o Frankopanima i nevjernim Mlečanima**) najmlađa je krčka predaja iz 15. stoljeća, o domaćoj vladavini

Frankopana (*darzavŷna od Frangipânah*) i, poblizje o njihovu zadnjem krčkom poglavaru Ivanu Frankopanu. Za mletačko-austrijskog rata Mlečani su ga prijevarom domamili iz dvora i zarobili u gradu *Veŷa* (Krk), pa ga odveli i zatvorili u Veneciji. Tada Mlečani zauzmu cijeli otok. Ivan Frankopan tek je mrtav vraćen i pokopan na Krku, a potomci su mu se preselili na slobodno hrvatsko kopno. Po toj predaji se u spomen Ivana Frankopana na Krku do danas nose crne narodne nošnje (usp. o tom niže i pjesmu pod E 1).

7. *Povêda od Bakodloôka tar mîceh Malŷtjah (Legenda o Prabiku i sitnim patuljcima)* i ine slične nisu poblizje zapisane, a sjećanja preostalih staraca već su tako blijeđa da je sadržaj zbivanja danas nejasan: silni magični Prabik napada ljude i stoku, veseli šumski patuljci šale se s ljudima, noćni zlodusi »štrygûni« napastuju i sišu žene itd. Legenda o Prabiku vjerojatno je daleki odraz antičke sekte arianizma (mješavina kršćanstva i perzijskog mazdaizma), gdje je sličan Prabik bio glavno božanstvo, a njezin je razvitak u nas potvrđen crkvenim zapisima i uklesanim reljefima na arijanskim žrtvenicima. Značajno je da u takvim legendama i toponimima na Krku i ostalim Kvarnerskim otocima nema tragova slavenskog boga Peruna, sv. Ilije i srodnih likova iz dinarske mitologije naših kopnenih krajeva.

8. *Povêda od Hayebâja tar mântra od dazdjâ (Legenda o Kišnom duhu i zazivu kiše)* govori da su »*vaunê sionvŷcne vrymjâ*« (u pradavna vremena) oko Krka obilne kiše padale i ljeti, ali su za njihov prestanak i sušu krivi »*Vlâhi*«. Vejska legenda objašnjava uzrok toga: »*zikadâ esû unê kyête Vlâhi prišle va noâse Krâye, Hayebâje ninê razumêl seyôn Vlahŷska zaŷk*« (otkad su prokleti Vlasi došli na naše Primorje, Kišni duh uopće nije razumio njihov štokavski govor), pa je zato zaziv ljetne kiše uspješan jedino ako se izgovara na izvornom vejskom. Te promjene primorske klime sa sušnim ljetom, kao i običaj zaziva kiše ipak su puno stariji od »*Vlaha*«, jer slični rituali prizivanja kiše prehistorijskog animističkog podrijetla postoje također i u drugim sušnim krajevima oko Sredozemlja, poglavito u jugozapadnoj Aziji i sjevernoj Africi. Kada se na jugoistoku Krka usred sušnoga ljeta navečer začuje kreket žaba, tada *Veyâne* muklo regetanje žabljeg predvodnika imenuju *hayebâaj* (pl. *hayebâje, -eh*). To je arhaični zoonim za krupnog mužjaka žapca s povećanim zvučnim mjehurom na vratu kojim proizvodi duboki jači kreket, a pripadna ženka najveće balkanske žabe (*Rana balcanica*) tu se zove *zjabŷna* (pl. *zjabŷnaj, -ah*). S velikim slovom, *Hayebâje* je Kišni duh i po toj predaji njegov večernji bas u ljetnom mraku znači da taj dobri duh od »*Sionbogâ Sewŷšna*« (Svevišnjega vječnog Boga) priziva kišu na presušenu zemlju. Na taj zvuk po vejskom bi običaju u sumračno predvečerje skup mladih djevojaka raspletene kose recitirao sljedeću »*mântru od dazdjâ*« ili obredni zaziv kiše na vejskom: »*Hayebâje va potòku lâje: scâ mi tutû lâješ, Hayebâje? - Udrŷte ga zi pâlicun, dâr tutû ne lâje!*« Pritom su djevojke šibama mlatile po presušenom koritu potoka ili lokve, a »*mladŷtje ŷba unêh esû daržali vazgâne paklŷni*«, tj. mladići su oko njih držali upaljene baklje od borove smole. Taj bi prastari zaziv ljetne kiše većinom bio uspješan: nakon njihova odlaska, žablji bi se koncert noću

nastavio, jer su žabe dakako po povećanju vlage u zraku već predosjećale nadolazak kiše pa bi često sutradan padao »*siōn dāzd*« (obilna kiša) i natopio presahlu i raspucanu zemlju, te donio obilan urod grozdja i ostalih nasada na Krku.

Prve tri antičke legende imaju većinom mitološki sadržaj uz moguće daleke odraze rane povijesti, dok ostale povede iz srednjeg vijeka očito bar dijelom navode stvarna zbivanja oko otoka Krka. Uz poticaj sličnih grčkih i skandinavskih legenda uspjelo je dijelom izvesti prastara zbivanja oko Troje, pa putovanja Vikinga oko Europe i do Amerike itd. Zato bi valjalo na sličan način poredbeno proučiti i ove naše Vejske Povede, jer one možda kriju za nas podjednako vrijedne, ali još nepoznate i zanemarene pokazatelje o slabo poznatoj ranohrvatskoj povijesti.

D. »Sêj Veÿske Helâmi«

(Primjerni tekstovi starinskih vejskih pjesama)

Sada se daje prikaz najstarijih pučkih pjesama na vejskom s jugoistočnog Krka. Ovdje su objavljene 33 arhaične vejske pjesme, pa još 86 starinskih izreka i poslovice, te 54 izvorne mornarske kletve i psovke na cakajščini. Kriteriji za njihov izbor i objavu nisu bili toliko literarni koliko ponajprije povijesno-lingvistički, pa su uvrštene one pučke pjesme, izreke i kletve s jugoistočnog Krka koje najbolje odgovaraju arhaičnom govoru *Veÿska zaÿk*. Zato su one jezično razlučene u dvije povijesne kategorije: zvjezdicom uz naslov (*) označene su u kurzivnom tisku najarhaičnije pjesme i kletve, tipične za vejsku cakajščinu, koje su se vjerojatno na Krku očuvale razmjerno neizmijenjene još od srednjeg vijeka. Ostale neoznačene bolje se uklapaju u prijelaznu poluvejsku cakavicu (*Bascânska besêda*) pa su mladjega podrijetla, iz austrougarskog razdoblja.

Iz praktičnih razloga vejske su pjesme po sličnosti tematskih motiva razvrstane u vjerske i domoljubne pjesme, pa pomorske, pastirske, ljubavne i ostale. Većina pjesama je u više-manje sličnom tematskom sadržaju dijelom već poznata i drugdje na Krku ili čak šire oko Kvarnera u mlađim čakavskim inačicama, dok se ovdje prvi put objavljuju u njihovu dosad najstarijem i izvornom vejskom obliku. U dostupnoj literaturi nije nađena nijedna tipska narodna pjesma ili poslovice u izvornoj vejskoj cakajščini, jer je većina objavljenih pučkih pjesama i poslovice s otoka Krka dosad bila na mlađim idiomima iz turističko-gospodarski bogatijih i dominantnih obalnih naselja; najviše na poluikavskoj čakavštini jugozapadnog Krka iz područja Malinska-Punat (3), te na ekavskoj čekavici sjevernog dijela Krka iz područja Omišalj-Dobrinj, primjerice Turato-Mešter (5). Jedino Štefanić (4) uz ostale pjesme s otoka Krka navodi nekoliko njih na prijelaznoj poluvejskoj cakavici iz Baške, pa te pjesme ovdje nisu ponovljene.

Do sredine našeg stoljeća vejske su se pjesme (na vejskom: *pîsan*, množina *pîsni*) dijelom još pjevale na polutonskoj istarskoj ljestvici, često uz pratnju lokalnih puhačkih glazbala koja se na vejskom zovu *sopêle* (sopÿli) i *sjârli* (zurle). Nakon II. svje. rata na krčkim festivalima takve su se pjesme uz glazbenu pratnju izvodile i trajno snimale samo

u mlađim čakavskim verzijama iz bogatijih obalnih naselja, dok arhaične vejske pjesme dosad nisu snimljene uz domaću glazbu. Danas više ne žive *sopč̆i* (svirači) koji poznaju i prate te starinske vejske pjesme, pa je njihova glazbena komponenta već zauvijek izgubljena i preostali su još samo ovdje popisani stihovi.

Iako predstavljena rukovet vejskih pučkih pjesama ima već po samom starinskom govoru značajnu povijesno-jezičnu vrijednost za hrvatsku etnokulturu, neke od njih ističu se i poetskom vrijednošću, kao pradavni odraz bodulske duše i svjetonazora naših starih otočana i pomoraca. Među njima je svakako nezaobilazni spomenik hrvatske vjerske poezije prastara božićna pjesma »*Va sêj vr̆yme godištja*« (U to vrijeme godišta), koja se ovdje daje u dosad najstarijoj verziji, kako se pjevala vjerojatno još u glagoljaško doba srednjovjekovnoga hrvatskog kraljevstva. Ovdje najtipičnije arhaične pjesme obuhvaća vejski pomorski ciklus, među kojima se posebno izdvajaju »*Undi re eni noāv*« (Tamo plovi jedan brod) i »*Nivêra se sprāvja*« (Sprema se oluja) - obje danas u sličnim modernim inačicama i na jadranskim festivalima, pa još »*Muōri mojê droāgo*« i druge slične.

Drugi je važan poetski ciklus vejskih pastirskih pjesama »*zi helâmin*« (iz gorja), koje su jezično i sadržajno većinom mladjega austrougarskog podrijetla, tj. nastale su nakon doseljavanja srednjovjekovnih čakavskih stočara iz susjednog Velebita i ličkog zaleđa. To su izbjeglice pred naletom turskih osvajanja, gdje su ih zatim zamijenili kontinentalni štokavci s istoka, tj. na vejskom *Vlâhi* (*Vlahÿa* = Balkan). Među ovima su nadasve lijepe pastirske pjesme »*Guōri va helâmin*« (Gore u planini) i »*Šancê va helâmi*« (Sunce u planini). Mlada je domoljubna pjesma iz prošlog stoljeća u doba austrijskih ratova za Bosnu »*Oj wÿšne helâmi*« (O visoke gore), koja u ponavljanju sličnih geopolitičkih problema ostaje aktualnom i do sadanjega Domovinskog rata.

Medju starim vejskim pjesmama najbrojnije su lirске ljubavne pjesme, od kojih su posebno značajne »*Kaÿ to reš divÿca*« (Kamo ideš djevojko), pa »*Htjêra tar mânde*« (Kćerka i majka) i druge. Za vejske i općenito kvarnerske pučke pjesme znakovito je da se u njima lijepa djevojka redovito uspoređuje s narančom, a nikada s jabukom, kao u našim kontinentalnim pjesmama. To je i razumljivo, jer se u vejskoj etnokulturi na jabuke gleda s prezirom, pa se ondje ne uzgajaju i ne cijene kao tzv. vlaško voće. Zato bi tu poredba djevojke s jabukom bila podjednako uvredljiva kao kada bi primjerice neki kontinentalni momak svojoj štokavskoj djevojci kazao »bundevo moja«.

Inače je u prastarim vejskim pjesmama još očuvan cijeli niz arhaičnih riječi i izraza rjeđih u običnom govoru, npr. *buÿmer* (izvor-vrelo), *gelbôka* (dubok), *helâam*, plur. *helâmi* (planina, gorje), *hÿša* (kuća-dom), *kruōl*, pl. *kerôle* (kralj), *jezdakÿr* (vojskovođa), *krÿ*, gen. *karvî* (krv), *mihÿre* (jedra), *scemêr* (otrov), *slovÿk* (čovjek), *sopit* (svirati), *šenÿg* (snijeg), *ûri* (grad), *ûrta* (veža-dвери), *vamuōri* (podmorje), *varoÿtba* (rodjenje), *verês* (ples-kolo), *yuškâna* (stran) itd.

Zajedno s kratko prikazanim epskim legendama »*Veÿske povêde*«, prikupljena građa vejskih arhaičnih pjesama, izreka i kletvi, a nadasve njihov osobiti leksik išću dalja etnokulturna i poredbeno-lingvistička proučavanja.

1. VJERSKE I DOMOLJUBNE PJESME (Ćrŷkvene tar veyânske pîsni):

* VA SÊJ VRÏME GODÎŠTJA

(U to vrijeme godišta)

*Va sêj vrÏme godîštja
ŠuÏtu mîr se navÏštja,*

*VaroÏtba diÏÏća
Od ŠtedÏve MarÏe*

*ŠtađÏva šîna roÏla
Hudôbi môc zlomîla,*

*Karštjâneh ošlobodîla
Unâ ŠtađÏva MarÏa,*

*Va jarâh ga spravÏala
Mânda mu se klanÏala,*

*Târ ga šlatkô jubîla
Unâ ŠtađÏva MarÏa,*

*Ângeli semû sluzÏli
Nuôve pîsni sopîli,*

*Va segâ milôšt iskâli
Zi ŠtonđÏvon MarÏon,*

*Ângel prîšal nebêšni
Tar kerôlin navÏštli,*

*Va polnôc Buôg seroÏl
Nebô zemjû zišwitlîl,*

*Kâ'va poldân šwitlâva bi
O' ŠtađÏva MarÏa,*

*Tri kerôle'su prîšli
ŠÏna Buôga esû našli,*

*Tar câst semû davâli
Zi ŠtonđÏvon MarÏon,*

*Slavâ Buôgu VÏšnemu
GošpodÏnu nâsemu,*

*SionšuÏta zÏtije
Câst nebêšnu zvêdele,*

*Išukârsta roÏtbu
Od ŠtedÏve MarÏe,*

*Buôgu se poklonîmo
Zi ŠtonđÏvon MarÏon,*

*Išukârsta hvalîmo
Târ Štetrôdydi castîmo,*

*SeÏh milôšt prosîmo
Zi ŠtonđÏvon MarÏon.*

OJ GROÂDE MOJ LÏPI

(Lijepi moj grade)

Kad' mletiânske noâvi
Seunê dragâri

Doplâve spod Vêju,
Zikarcâ se šurma

Têr zizvâli bâna
Yvâ Frangipâna

Na'ne vêle goânge
Ke unêh tedât

Na šwoÏh noâvih,
Kad'no unê biše

Rûjno vinô pît,
Odpîave zi banûn

Skrôzi Vêle Vroâti
Prîko Sînjeg muôri

Kad'no biše bâne
Gôrko opazil

Da nevirôn Mletiân
Grûbo ga privâri,

Za GlavÏnun kîkne:
»Oj groâde moj lÏpi

Kakô šan te lÏpo
LÏpo zigradil,

Nu sedâ nešmÏn
Blizû tebe prît

Kemû te oštâvjan?
Oštâvjan te ftîci

Ftîci kosirÏci,
Ka lêtin dnevûn

Va tebi teletîl,
Manî tûzan špomÏn

Têr šwÏtu paklênu
Unêh neviru tužit«

Sekî'no ki prîde
Uôn te zveselit

Keštê es' zigrâjen
Unô e' lÏpi špomÏn

Yvâ Frangipâna
Têr šîna Mikûle.

2. VEJSKE POMORSKE PJESME (*Vejske navakyrne pîsni*):

* *NIVĚRA SE SPRĀVJA*
(Sprema se oluja)

Naj vȳrovat divȳca
Tem nebũ ublācnen,

Bõj nebõ ublācno
Segã more dāt,

Dazdjã tar šenȳga
Tar segã inēga,

Nivēra se sprāvja
Dragȳć eš na morũ;

Buõgu jemĩ ga štrãh
Morũ gelbõkega
Tar nebã wȳšnega!

* *UNDĪ RE ENĪ NOĀV*
(Tamo plovi jedan brod)

Undĩ re enĩ nōãv
Va semũ eš dragȳć muõj:

Unē 'su mu miħȳre
Kē šon jã syvãla,

Unã eš khorũgva
Kũ šon zidēlala.

* *MUÕRI MOJĚ DROĀGO*
(Drago moje more)

Muori mojē droãgo,
Šca dobrēg vuzȳvaš:

Jas vuzȳvan khulãpi
Tar mloãde navakȳri

Ki seunē noci plovĩdu
Tar ųuezdĩce broȳdu.

MUÕRI, MUÕRI (More, more)

Muõri, muõri mladõst mi vuzĩvaš,
Šlebrã, ųloãta, dragȳtja mojēga

Mojũ droãgu salzãmi zalȳvaš:
Šinȳe muõri vozĩ mojē droãgo
Vozĩ mi ga nũ ne vatopĩ mi ga.

RUMĀNA ŠI KAKÕ NARĀNZJA
(Rumena si kao naranća)

Rumãna šĩ kakõ tar narãnzja
Kakõ da te narãnzja roȳla,

Ninē manē narãnzja roȳla
Leh eš manē mojã mĩt ymēla

Bũra mi eš zibanĩca bĩla:
Zibēla me od warhõv do morã
Tar od morã do dragȳtja mogã.

MARȲA DIVȳCA (Djevojka Marija)

Marȳa divȳca, ti šĩ dobrēg rõda
Tar ne perĩ robũ kol mojēg brõda:

Ja teperēn robũ kadȳ eš manē võja
Ti nišĩ gošpodãr od Sinēg morã
Šiõn Buõg eš gošpodãr od segã morã.

* *LȲPA MARĚ* (Lijepa Marija)

Lȳpa Marē va bošćãnu rēsla
Va bošćãnu od Verbnȳka groãda,

Prošĩli ju bãne, jezdukȳre:
Milo drãgo netēn ti jas bãna

Ninē jezdukȳra, mĩlo mojē drãgo
Leh dragȳtja kegã šon zibrãla:

Lȳpa Marē, kegã esi zibrãla?
- Zibrãla šon mloãdeg navakȳra.

ZIBRĪLA EŠ TIHA BAVA (Zapuhnuo lagan vjetrić)

Zibrĩla eš tĩha bãva
Tar vazēla Marȳ krũnu

Lȳpa Marē spogovãra:
Kĩ manĩ krũnu binãšel

Unēga bin jũba bĩla.
Nãšel ju eš enĩ mloãdi

Enĩ mloãdi tȳarni Muõro
Lȳpa Marē spogovãra:

Vofēla bĩn se štopĩt,
Leh Mõrova jũba bĩt.

3. VEJSKE PASTIRSKJE PJESME (*Vejske pìsni od helâmi*):

* *GUÔRI VA HELÂMIN*

(Gore u planini)

*Guôri va helâmin bašêl do kolêna,
Kegâ posadÿla mojâ pâruv droâga
Zikûn šon trî lëta jas yânce darzâl
Jas se nišôn junâk soâle pošegâl,
Nišôn vanê nedrÿce rukî postavîl,
Ninê šon jas junâk nigdôr ju cmoknûl
Sedâ unâ mlâda tepôjt za drugêga,
Tar manê nebôgu tûga teostât.*

ŠANCË MEJ HELÂMI

(Sunce u planini)

Šancë mi zahâja mej duÿm helâmi,
Mloâdi junâk špî mej duÿm jubâmi.

Enâ mu eš jûba na krelô zišpîla,
Drugâ mu eš jûba tihô govorêla;

Zamî manê, Yvê navakÿre
Ja tebîn ti vîrna jûba bîla.

Netên tebe, ponûdna divÿca
Bôy ti ymiš bratâ jadovîta;

Lehkô bratâ setên oslobodîti
Jas tepôjt va helâam žefênu,

Tar tenâjt enû kâšku scemêrnu
Od kâške uôn scemêr teparnêšt

Bratû mojên tedât segâ popîti.
- Netên tebe, ponûdna divÿca

Ko bratû biš tegâ nacinîla,
Manê biš još lãgje se rišîla.

RADÛJTE SE HELÂMI

(Radujte se planine)

Radujte se helâmi ke se zelenîte
Tar vi štãre mânde ke htÿere gojÿte

Tênke tar visôke tar rumâna lîtja,
Enû lípu zamanê tar drûgu gojÿte

Za brâta mojêga mlãjag od manê,
Dobrê mânde šîna mlãdega Perîna.

OJ WÿŠNE HELÂMI (Oj visoke gore)

Oj Vlahÿske
vi wÿšne helâmi,

Buôg vas pomilûj,
Têr Harvâtje šîne

Kî šte zigînuli
Dãlgo od domôv

Nežâl trûda šwogâ
Pôjt do grobâ mogâ

Tar undî poklêkni
Pak ovakô recî:

Ovdî lezî, Štadÿvo
Mojêg dragÿtja tÿlo
Mojêg dragôg koštÿ.

* *NEHÔD' MARË VA HELÂAM*
(Ne idi Marijo u goru)

*Nehôd' Marê va helâam po wodû
Bôy eš vodâ z' nicÿn ograjêna*

*Spod ašîeni hlâjna wodâ tecê,
Va'nû redû unê mloâde divÿce*

*Buÿmer cûva enî mloâdi junâk
Seyôn privâri se kôlo divÿcah*

*Šlâ Marê wodû yskât va buÿmer,
Se obâjde nigdÿr ju nenâjde*

*Lêh spod ašîen uôn buÿmer hlâjnu
Prignê glavû tar tesê napîti*

*Klicâ junâk zi wÿšne helâmi;
Najpîti Marê sêj hlâjne wodê*

*Jâs ti tedân vinâ zi môg zmûla
Zi môg zmûla, tebî Buôgu huâla.*

OJ ŠESTÿLO ŽELEN BUORE
(O javore zeleni boru)

Oj šestÿlo želen buore
Kî'no rêsteš šrÿd helâmi,
Šrÿd helâmi šestÿlove:

Zrêsal mi eš želen buor
Mojôj drãgoj šprÿd dvorôn.

4. VEJSKE LJUBAVNE PJESME (*Vejske pīsni od jubāvi*):

RŌŽICU ŠAN TI DĀL

(Dao sam ti ružicu)

Míća eš fjôlica,
Nu es lypo ćwětje

Uná es dragŷa
Leh ine rŏžice,

Rŏžicu šan ti dāl
Rŏžica sí ti samā,

Rŏžica se dáva
zi kegún se poznāva,

Polāk šán zi tebún
Verēs ja tancāl,

Děšnu tvoju rukú
Va mojój darzāl.

PERŌ ORŶHOVE (Lišće orahovo)

Perŏ orŷhove, ti ne pāđaj nāmi
Leh ti pāđaj pol ūrih Žagrēbe

Kaŷ sejube duí lumbāre bēle:
Lumbāar júbi šwoju lumarŷcu

Tar ja júbin mloādu divojčecu
Ojna-ninanēna tu mloādu divŷcu.

DA NEBÍ JUBĀVI (Da nema ljubavi)

Da nebí jubāvi šuŷta nebí bílo
Manē ni tebē mojá droāga dŷvo.

Prĳja te va Veŷu kuŏre zipadāt,
Lēho te mej nāmi jubāvi neštāt.

MÍLO MI JUBĪT (Milo mi ljubiti)

Mílo mi te míća na víru jubīt,
Na víru jubīt tar te vapušīt

Nu'su tēške unē divŷnske kyētve:
Kadā vazdāhne, do nebāh secūje

Dobrŷe ti ćrŷkvu razorīt,
Leh divŷcu mloādu objubīt:

Ćrŷkva drŷga sebí zigradĳla
Nu divŷca nigdŷr ka eš bíla.

BĚLO TŶLO (Bijelo tijelo)

Bēlo tŷlo ko ti mānda dāla,
Bēlo tŷlo tar litje rumāno

Zjutrŏn sí mi lŷpo govorēla,
Vecerāška sí ūrta zapārla

Míća mojá najně bīt takŏva,
Bŏy te netē utēt jubīt dragŷć

Jubīs li ošćē kegā leh manē:
Ne jubín ja nigdŏr nikegāre,

Konē tebē pŏli mile mānde,
Míle mānde tar tjāce mojēga.

CĚRA ŠAN ZWICĚRU HODĚL

(Jučer sam navečer otišao)

Cĕra šan zwicĕru hodĕl,
Lŷpoj šan divŷci páršten dāl

Nu unā ga eš leh zgubĳla,
Tar manē cistín šarcĕn jubĳla

Cŷlo mojĕ tŷlo esbíla ukipŷla,
Slīšal šan joj unē mile rŷći

Gledĳl šan joj unē bēle nuŏgi,
Od koŷena ošćē se do guŏri

Tĕr od sĕje radŏsti,
Nišŏn domŏv mogal prĳt.

* ŠESNŌ PŶVA TJĀRNA KUŌS
(Lijepo pjeva crni kos)

Šesnŏ mi pŷva tjārna kuŏs
Na enŏj kĳti kabārnoj,
Va semŷ darmĳnu ŷelenŏn;

Ninē sĕj fŷica kuŏs
Nu eš sĕj dragŷć muŏj.

PĪVAN TE VAN PISANĆĪCU

(Pjevat ću vam pjesmicu)

Pĳvan te van enŷ pisanćicu
Kakŏvu šan jās ymĕl jubĳcu,

Imĕla eš kosĳ do guŷce
Tar šošŷni kakŏ dwĳ tikŷvni

Enŏ plĕtje míće drugŏ vĕtje
Cŷle nocĳ kol manē trepĕtje.

* VARSÛLE BĪDU KHOZÛCE

(Plesale bi kozice)

VarsÛle bĭdu khozÛce

Keunĕ imĕdu ruŕgi,

Kĕkti nebĭdu divÛce

Keunĕ imĕdu nuŕgi.

* KAY TO RĚŠ DIVÛCA

(Kamo ideš djevojko)

Kay to rĕš divÛca takŕ rĕno z' groĕda

LÛpo obalcĕna kakŕ da je blĕjdan,

Se lÛpje kosÛje ti rĕbiš va sĕjdan,

Leh ĩne divÛce ni va siŕn blĕjdan.

* HTJĚRA TAR MĀNDE (Kćerka i majka)

Kadĕ se htjĕrica od mĕnde dyĕla,

Salzĕ eš toĕla, mĕndi govorĕla:

Neyskĕn te mĕnde bloĕga nikojĕga,

NÛ yskĕn te mĕnde blagoslŕva tvoĕga.

ZRĚSLA EŠ DITEÛNA

(Narasla je djetelina)

Zrĕsla eš na đalgo diteÛna travĕ,

Vanŕj lezi divÛca rumĕna tar plavĕ,

Ja unŕ zovĕn malo sebi, ŕj!

Naj da zimanŕn re va šipĕš:

No unĕ ni pĕt ni šĕst,

Tar manĭ recĕ da nĕtje.

KADĀ EŠ MIKŔ BIL MLOĀD

(Kad je Nikola bio mlad)

Kadĕ eš Mikŕ bil mloĕd

Bil eš šĭšni siŕn vroĕg

PrÛko grĕjah e' škakĕl,

Va merÛšĕih uŕn e' špĕl,

TÛje zjenĕ eš jubĭl

Sedĕ nemŕre ninĕ šwoĕĕ,

Ju nĕj jubĭ uŕn ki mĕre.

5. OSTALE VEJSKE PJESME

Īndke veÛske pĭsni:

MĪĆA VĀS (Malo selo)

Batomĕal eš miĕa vĕs

PošrÛd mej otŕka,

Va semÛ segoĕĕ

Mĭlade divojcÛce

Sĕ' šesnĕ divÛce,

Va pĕrših rŕĕĕce,

Sĕ' su ĕĕrneh okĕh

Tar lĭcah rumanĕh:

KiesÛ bĕla vrĕta

Unĕ' su za frĕtra,

Tar kiesÛ rumanĕ

Otĕ su za manĕ.

* NARĀNZJA VÛTRU SEMOLĪ

(Naranĕa se moli vjetru)

Narĕnzja vÛtru semolĭ

Ninĕ joj kĭte zilomĭ,

Nina-nĕna zloĕto mojĕ

Ninĕ joj kĭte zilomĭ,

Najtargĕt me rĭha bĕva

Bŕy šon pĕlno premlaĕa,

Sekĕ kĭta zi troÛdih narĕnzjah

Tĕr na warhÛ zi sešh ĕetÛrdih.

* VEÛSKA KOLĚDVA

(Mesopust na cakajšĕini)

BarbarÛsja hoĕla

Tĕr eš Buŕga prošla,

Najdĕte nĕmi šÛra

najdĕte nĕmi jašh,

Najdĕ Buŕg mlĕdu dĕzd,

Oĕ senĭce pohĭbnu klĕs,

Tar tĕe Buŕg SevÛšni

Sezmĭluj nĕmi grÛšnin.

* ZIPĪLI ESMŔ (Zapili smo)

Pĭli esmŕ mi tĕdmĕh šedĕan

Zipĭli' smo vuŕli tar yzĕne,

Oscĕ semÛ se duŕri tar hÛše.

E. »Āla rŷb, rybôj!«**(Stare vejske poslovice, uzrečice i mornarske kletve)**

Na temelju svih dostupnih pokazatelja, a najviše iz raznolikih i izvornih pomorskih arhaizama na vejskoj cakajšćini (6, 7, 8, 9), proizlazi da su se vejski preci tj. *Vejāne* intenzivno bavili pomorstvom i ribarstvom »zi sionvŷka« (od pamtivijeka) barem u proteklom tisućljeću. To su npr. osobita vejska imena za desetak dalekih mora i sve oceane: *seunē kulāpje esū Semērna Khulāp* (Atlantik), *Siōn Khulāp* (Pacifik), *Khulāp Indrān* (Indijski ocean), *Kh. Baršadŷn* (Arktičko more), *Polnēbna Khulāp* (Antarktička mora)... itd. Tu se nadasve ističu čak 54 posebna vejska naziva (9) za morsko bilje i razne alge (*krečŷnaj*), što je najviše u Europi i zaostaje jedino za Japancima, koji jedu morske alge. Neočekivano veliko bogatstvo je i desetak vejskih naziva (7,8) za različite vrste kitova (*orkūle*) i za pojmove iz kitolova (*orkulātva*), iako su kitovi u Sredozemlju vrlo rijetki i oko Krka se danas uopće ne love. Postoji nekoliko stotina posebnih vejskih naziva za pojmove vezane uz plovidbu, brodove, podmorje, ribe, pa i više od sto naziva za sitnije vodene beskralješnjake, kao glavonošce (*macŷnaj*), rakove (*rudāne*), zvjezdače (*kryselvāli*), morske crve (*tjarvŷ*)...itd.

Kada krčki ribari završavaju *nŷlovu* (ribolov) negdje na kvarnerskoj *melūri* (plićak, morski brak), tada njihov *nylakŷr*, tj. voda ribarske družine (*sjūrma*), počinje dizanje mreže prastarim vejskim poklikom: »Āla, šajāa sēj nŷli!« (= Dižimo mreže!). Kada nakon uspješnog ribanja njihove *mihŷre* (jedra) dođu na doseg *lūkve* (matična luka, porat), tada isti *nylakŷr* ispušta još gromkiji poklič:

»Āla rŷb, rybôj!« da ga dočuju svi na krčkoj obali i po brdima. Višeslojni magični smisao toga pobjedničkog uzvika odlično shvaćaju ne samo svi kvarnerski *bōduli*, nego čak i otočne četveronožne mačke koje se na njegov odjek već izdaleka zajedno s budulima u ritualnom očekivanju poredaju duž *lūki* (molo, lukobran). To zapravo znači da idućih dana nema više gladi, da će jeftine ribe biti dovoljno za sve pa čak i badava za siromahe, starce i udovice, a svoju će obilnu porciju ribljeg otpada dobiti i životinje. Tradicijski obredni poklici »Āla, šajāa...!« i »Āla rŷb, rybôj!« dosad su preuzeti iz vejskog i prihvaćeni u ribara diljem Kvarnera, od Rijeke pa sve do Paga (ili su se tu možda jedini još šire održali iz srednjovjekovne kvarnerske cakajšćine?).

Starinske su vejske kletve i psovke (*kyētvi tar vragŷni*) značajan jezični spomenik i vrelo za bolje poznavanje krčke cakajšćine, a najviše je takvih prastarih kletvi očuvano u bivših pomoraca. Glavni su motivi razne životinjske usporedbe za analogijsku ilustraciju ljudskih osobina. U svakodnevnom vejskom govoru gotovo se nikad ne rabi vokativ, a i u poluvejskom je on rijedak, jer ga većinom zamjenjuje nominativ. Zato su te kletve i psovke jezično važne kao rijedak izvornik za vejske vokative, a one također tvore i najveću zbirku pejorativa, tj. pogrđnih izvedenica s nastavkom -ŷna (plural - ŷnaj). Česti su arhaični nazivi životinja: *bjeĥā* (buha), *kakūca* (kvočka), *kāški* (zmije), *macŷnaj* (hobotnice), *scemerŷnaj* (otrovnica), *šelebāaj* (lisac), *tjarvŷ* (crvi), *žvirŷnaj* (beštije), *žmynôj* (zmajevi) i drugi.

U vejskom je razmjerno mali udjel romanskih psovki, a u poluvejskom su takve češće npr. *buždekûla* (hajde vrit!), *kokodrÿlo* (krokodilu!), *štikadênte* (mršava čačkalico!), dok su ostale vejske kletve većinom slavenskog podrijetla. Među njima se neke ističu arhaičnim izrazima npr. *Ašti Buôga!* (Boga ti tvoga!), *scemerÿno!* (gujo otrovnice!), *tjeperÿno!* (krvopijo!), *yzdÿno!* (stara kljusino!) itd. Najarhaičnije i najgore su stare psovke *Mânda - wôška!* (en'ti mater, u p.m.!), ili još gora *Troymânda - wôška!!* (en'ti prababu, u tri p.m.!!)

Iako su pučke dijalektalne kletve i psovke također sastavni dio naše etnokulture, zbog uvriježenog puritanizma dosad se vrlo rijetko nalaze u literaturi. Rezultat njihova nepoznavanja i potiskivanja je u nas masovna invazija šatrovačkih balkansko-turskih psovki, puno primitivnijih od domaćih dijalektalnih. Stoga je ovo jedan od prvih i rijetkih popisa izvornih i starih domaćih kletvi koje već brzo nestaju pred poplavom balkanskih turcizama. One se navode većinom po kazivanju bivših pomoraca s jugoistočnog Krka, koji su njihovi glavni korisnici i poznavatelji: na vejskom kleti (kunem) = *kyêt* (*kunên*), a sočno psovati = *vragât* (*vragân*), te psovati po balkanski = *vlahorît* (*vlahorîn*), dok siromašniji novobašćanski za sve uglavnom rabi poznati romanizam *beštîmât* (psovati, kleti).

1. Vejske starinske poslovice i izreke

Bascÿnske poslôvja vaôn Veÿska zaÿk:

* = arhaične srednjovjekovne izreke

Äla, habâaj!

Äla, hõmo domuõv!

* Äla rÿb, rÿbõj!

* Äla, šajãa sej nÿli!

Äla, šurgâj sej šwÿdri!

Äla, scapâj unû scÿmu!

Bâbe va kantûun, mloâdi špod lancûun.

Cêmo žûbje va poľicu klâst.

Dêla kotâc, kakõ unêg oťac.

Do Bozÿtja mêd, po Bozÿtju léd.

Dôber eš kakõ pohlîb za ŷšt.

Dobrâ zjenâ darzî trî kantunî od hÿše, oscè pomõre moúzju tar cetÿrti.

* *Dobrÿe naj te kâška vaÿ, leh marcãno šancè specè.*

Dobrÿe nošit, leh prošit.

Dobrÿe virõvat, leh pôjt yskât.

Do krâja mâja se darzî kraÿa.

Do štó lét ninê mesâ ni košty.

Gonî tovorâ na muõst, nu'on nerê leh špõd muõst.

Huÿ eš pâš ki ŷ, leh uõn ki gledî.

* *Hÿya ubÿd od nevõje.*

*Hwàli muòrja, nu sedarzî kraÿa.
Kadâ zjenâ zi moúzon sekâra, ni va sionên vroâgu nîma pâra.
Kaÿ eš popÿna, tutû eš loncÿna.
Kaÿ ninê mašâk, undî mîši štercû.
Kakòva khozâ, oscè takòve kozlÿtje.
Ki ðèla dobrò, cèka ga zlò.
Ki eš srîtan va igrî, ninê va jubâvi.
Ki eš va zibèli lÿp, uòn eš na plâci gârd.
Ki fâli zi glavûn, uòn plâtja zi mošnjûn.
Ki ga ne poznâva, droâgo bi ga prodâl.
Ki mudrò mucî, oscè dobrò govòri.
Ki nÿma glavû, sêj ymî nogî.
Ki ubÿdnen najbî ugodîti, tukâ va pôlne žvezdzî broÿt.
Ki petkôn sešmyê, uòn nedÿon placê.
Ki štâreg nekarpâ, oscè nîma novêg.
Ki umî, unên duî.
Ki vroâga yskâ, sêj vroâga nâjde.
Ko zwicèron petèh pîva, vrÿme setê prominîti.
* Krÿ ninê wodâ.
* Mântra - Mantrâca!
Marâc vartoglâvac.
Mloâda zjenâ va hÿši, domòv pohlîba ní.
Mloâdo mùneno tar štoâro prez pamèti.
* Naj sekî pometê šprÿd šwoÿmi urtâmi.
Nemòre ni zyvîti, ninê umrîti.
Ninê joj ðòsti ni pâpinsko bloâgo.
Ninê sedlò za tovorâ.
Parzjûn ninê za khozê, leh za yûde.
Pirnÿca tar maŕikva esû skonsûun od slovÿka.
Potlèn šmÿha prîde ploâc.
Sca dnê pokâra, sêj nuòc pomîri.
Sca eš právo tar Buògu eš droâgo.
Sca eš prevêtje, ni zi kholûbon ni dobrò.
Sca eš wÿsje babcÿnah, kilavÿe dytê.
* Sca hÿša ukradê, sêj tar hÿša varnê.
Sca mi tûte kolêdvas.
Sca wÿsje roštâ, šlabÿe dazdí.
Sekâ škûza nâjde moúza.
Sekî eš mèštar od nacînjeneg ðèla.
Senâj štrašiti pâša ki lâje, leh kiòn mucî.*

Se nemõre zÿv špod zemjũ.
Sěj eš vragũ zi bõrše pobìgnul.
Sěj ymĩ sjõldi kakõ zjãba dloãk.
Sěj eš dõber za põjt po šmãrt.
Šlõvo Šalamunõvo kõntra Šyũna.
Slovÿk prĩde dwitrãt va ditÿnstvo.
Slovÿk tarpĩ, zjenũ ymĩ, z'unũn ne špĩ.
Špram vrymjã tejadřãmo.
Šit læcnen ne vĩruje.
* *Štõjmi navidõva!*
Šuÿt ne pogĩba od ubyďãnce, leh od mizoõrije.
* *Teprĩt va pamẽt pohlĩb yďũc.*
Unã bi pošundřãla oscẽ Štomorÿne dõtu.
Unẽn govorĩt eš sejnẽ va ruõg trubĩt.
Unẽn oscẽ guzĩca bi govorẽla.
Unẽn ninẽ jaštjẽrica va zaÿki.
* *Uõn ki ŷštje, oscẽ nãjde.*
Va unẽn ni vĩre, ka ni vamorũ mĩre.
Vištÿd ne dẽla slovÿka.
Vẽle kũsi od vrymjã esũ prãzne tarbũhoj.
Wÿsje vrÿdi mĩr, lẽho žloãtni pĩr.
* *Ymĩ dalgÿu zaÿk, leh khobÿla rẽp.*
Ymĩ šarcẽ od lyũna.
ŷšt, pĩt tar na šipãš hodĩt.
Zapõlnen senerẽ va mãšu.
Zižwonẽl mu mãrli žwõn.

... iprõc. (= itd.)

* * *

2. Mornarske kletve na vejskom

Vešske navakърne kyětvi:

* arhaične srednjovjekovne kletve
romanske kletve, !! najgore psovke

* *ašti-Buôga!* = Boga ti tvoga!
ašti-Gospù! = tako ti Gospe!
* *bjehù biš odrâl!!* = škrti cicijo!
buždekûla! = hajde vrit!
ća-merđyno! = marš u k....!
ća-vlahyno! = marš vlašino!
* *gruba-bravaryno!* = prosti čobanine!
grubotyno! = nakazna rugobo!
hòd' zi-vragôn! = idi dođavola!
* *hûzna-ugoryno!* = ljigava jeguljo!
ka-bukvyna! = tupi bukvane!
ka-gloavyna! = šupljoglavi tikvane!
ka-juhyna! = koja papazjanija!
ka-khozlyna! = kozetino jedna!
ka-kroavyna! = kravetino jedna!
kakucyno! = dosadna kvočko!
* *ka-macyna!* = krakata hobotnico!
ka-ribyna! = smrdljiva ribetino!
ka-tjakulyna! = lajavice, alapačo!
ka-vuolyna! = tupi vole!
* *ka-yzdyna!* = ti konju, stara rago!
* *ka-žminyna!* = aždajo jedna!
ka-žwiryna! = zvjeri krvoločna!
kokodrÿlo! = krokodile jedan!
khurbetyno! = droljo jedna!
* *kyêta-hudobyno!* = prokleti vraže!
* *kyêta-kozlakyno!* = kleti vukodlače!
maletyno! = huligane jedan!
* *mânda-wôška!* = en'ti mater, u p.m.!
metulyno! = dosadni moljcu!
* *mića-tjarvyno!* = bijedni crve!
mularÿo! = razuzdana dječurlijo!
najbÿš-krepâl!! = crko' dabogda!
naj-prokÿeta! = proklet bio!
pokrovatyno! = stara kornjačo!

- * *scemêrna-kaškÿno!* = ogavna zmijurino!
- * *scemerÿno!* = gujo otrovnice!
- # *špôrka-šarbÿno!* = prljavi ušljivče!
- štoâra-pašÿno! = stara džukelo!
- štoâra-sofÿno! = stara sovetino!
- # *šelebaÿe!* = lukava lisico!
- šlipavÿro! = lakovjerni naivče!
- # *štikadênte!* = mršava čačkalico!
- * *tjeperÿno!* = krvopijo, parazite!
- tjârna-popÿno!! = crni mantijašu!
- tovorÿno! = magarče jedan!
- * *troymânda-wôška!!* = en'ti prababu, u 3 p.m. !! (= najgora psovka)
- trubÿlo! = glupi idiote!
- * *túšća-zjabÿno!* = debela žabetino!
- vlâska-šarbÿno! = sirovi ušljivče!
- vlahÿno! = vlašina, sirovi balkanac
- vlahorît,-în = psovati po balkanski
- zilomÿle ti se nogi! = polomio noge!
- žbirÿno! = murijo policijska!

F. Mali vejski rječnik teže razumljivih izraza u ovom radu

(Uõn mîća sionbešÿd od yuškâneh urûdbah mejõn Veÿska zaÿk)

Na kraju ove zbirke, zbog teže razumljivosti arhaičkoga vejskog govora, pridodan je i mali priručni riječnik sa 370 osobitih i jedva poznatih vejskih riječi i izraza iz priloženih tekstova, kakvih uglavnom nema u drugim čakavskim govorima, ili se bar od njih značajno razlikuju da bi bile usporedive. Ostale vejske riječi, koje su slične i razumljive inačice čakavskih, u ovom riječniku nisu posebno iskazane, ako se razlikuju samo po vejskom naglasku većinom promaknutom na kraj, ili po bodulskoj zamjeni glasova *č/c*, *š/s*, *ž/z* i slično. Zbog pripreme monografskog riječnika krčke cajakšćine (6), dosad je popisano i protumačeno blizu 14000 vejskih riječi (*Batomâal i Šurajÿe*), pa 7000 poluvejskih iz Jurandvora i Gorynke, uz 2.400 vejskih prirodnih naziva za zvijezde, bilje i životinje (4, 5, 6, 7).

Znakovi. # = mediteranski romanizmi, * = srednjovjekovni i raniji arhaizmi

U *kurzivu* su na početku stari vejski oblici na *cakajšćini*, a u zagradi je noviji čakavski sinonim (*Bascânska bešÿda*) ako je različit od vejskog. Uz imenice je plural i genitiv, uz pridjeve komparativ i superlativ, a uz glagole prezent i particip.

A

-*ãki*, -*ãci* = vejski nastavak imenskog plurala od -*ãk*, -*ãc*
akÿr, *akÿre*, *akÿreh* (glavãš, glavãši, -ih) = vođa, čelnik (i u složenicama)
ãrta, *ãrte*, *ãrtah* / *artÿna*, *artÿnaj* (ãrt, artí, artíh) = rt, rtovi / poluotok
 * *aštèn*, *aštèni*, *aštènih* (stenã, stenè, stèn) = stijena, hrid, litica, -e

B

barbarjÿsja, -e -ah = karnevalska maškara, strašilo
bakodloãk, *bakodlãki*, *bakodlãkih* = prabik, bizon, bikodlak
bascÿna, *bascÿni*, *bascÿnah* (baščina, baščine, baščÿn) = naslijedje, baština
bascÿnska, *bascÿnske* (baštjãnski, -o) = starinski, baštinja
 # *bašêl*, *bašêle*, *bašêleh* (bãšelak) = ukrasni bosiljak (*Ocimum basilicum*)
 * *bešÿd*, *bešÿdôj*, *bešÿdôv* (bešêda, bešêde, bešêd) = izraz, govor
 * *bihãc*, *bihãci*, *bihãcih* (inrãda, inrãde) = posjed, imanje, grunt
bîn, *bïmo*, *bïše* = bijah, bijasmo, bijahu
bjehã, *bjehî*, *bjehãh* (buhã, buhê, bûh) = buha, buhe (*Pulex*)
bošcãan, *bošcãne*, *bošcãneh* (boštôn, boštôni, -ih) = voćnjak, -ci
 * *bôy* (ãc) = jer, zbog, budući da
boÿna, *boÿne*, *boÿnah* (bojnã, bojnè, bojãn) = bitka, ratovanje
broavãar, *bravãre*, *bravãreh* / *bravarÿa*, -ÿe = ovčar, čobanin / ovčarstvo
bravarÿna, *bravarÿnaj*, *bravarÿnah* = seljačina, prostačina, divljak
 * *buÿmer*, *buymère*, *buymèreh* (bûjmer, bûjmeri, -ih) = vrelo, izvor

C

cêra, *cerãjna*, *cerãjne* (cerãjni, cerãjno) = jučer, jučerašnji, -e
cerÿšna, *cerÿšni*, *cerÿšnah* (ćrišnja, ćrišnje, ćrišanj) = trešnja
ceÿÿre, *ceÿÿreh*, *ceÿÿren* (ceřiri, ceřirih, ceřirin) = četiri, -iju, -ima
 * *ceÿÿrdi*, *ceÿÿrdih*, *ceÿÿrdin* (ceřirje, -jeh, -jen) = četvero, četvorica

Ć

ćipūun, *ćipūne*, *ćipūneh* (šipūn, šipūni, šipūnih) = šipak, nar
ćrÿkva, *ćrÿkvi*, *ćrÿkvah* (ćríkva, ćríkve, ćríkav) = crkva, -e
ćuÿt, *ćwitôj*, *ćwitôv* (ćvét, ćvéti, ćvétih) = cvijet, cvjetovi
ćwêtje, *ćwêtjeh*, *ćwêtjen* = cvijeće, cvijeća

D

* *dãlga*, *dalgÿa*, *siondãlga* (dûg, dûži, najdûži) = dug, dulji, najdulji
 * *darcèlo*, *darcèla*, *darcèlah* (stercãlo, stercãla, stercãl) = zrcalo, ogledalo
darmūun, *darmūne*, *darmūneh* (drmûn, drmûni, drmûnih) = šuma, -e
 * *dãrza*, *dãrze*, *dãrzah* = dug, zajam, kredit

darzät, darzîn, darzâl = držati, -im, -ao
darzêla, darzêle, darzêlah / darzelâan, darzelâne = država / državnik, čelnik
darzavÿna, darzavÿni, darzavÿnah = vlast, vladavina
dâzd, dazdjê, dazdjêh / dazdÿna, -aj (dâšt, dâšti, -ih) = kiša, oborine / pljusak
dazđit, dazđin, dazđel (daštît, -în, -îl) = kišiti, -im, -io
diteÿna, diteÿni, diteÿnah (đitelina, -e, -ah) = djetelina, -e (*Trifolium*)
divÿca, divÿce, divÿcah (divôjka, divôjke, divôjak) = djevojka, -e
divÿnska, divÿnske = djevičanski, djevojački, -o
Divÿnska Helâam (Diviška Hlâm) = Divinska gora, istočni greben na Krku (475 m)
 * *dnê, dnî, dnevat, dnevat* (dân, dnî, dnêv, dnevat) = dan, -i, danju
dobrâ, dobrÿa, siondabrâ (döbar, böljji, najböljji) = dobar, bolji
 # *dragâar, dragâri* = bojni brod, razarač
dragÿć, dragÿtje, dragÿtjeh (dragič, dragiči, -ih) = dragi, zaručnik
duî, duÿh, duÿn (dwâ, dwîh, dwîn) = dva, dvaju, dvama
duor, dworî, dworîh (dwôr, dvôri, -ih) = dvor, dvorište, -a
 * *dwiträt* (dvapûti) = dvaput, dvostruko, 2 x
dÿva, dÿve, dÿvah = vila, djevica, -e

E

enî, enâ, enô, enêg (jedân, jednâ, jednô, jednôg) = jedan, -a, -o, -og
êšt, êš, êštê, esû (bît, jê, štê, sût) = biti, jeste, ste, su

G

Gârsko muôri, Gârskog morâ, Gârskan morû (Egêjsko muôre) = Egejsko more
 * *gelbôka, gelbôke* (dumbôk, dumbôko) = dubok, duboko
 * *gelbÿna, gelbÿnaj, gelbÿnah* (dalbîna, dalbîni, dalbÿn) = dubina, -e
gêt, gèti, gètih (širba, širbe, širbah) = klanac, gudura
 * *goânga, goângi, goângah* (kânat, kânti, kanât) = pjevanje, veselica, himna
grâja, grâje, grâjah = ograda, plot, plotovi
grubotÿna, grubotÿnaj, -ah (grubotîna, -i, grubotÿn) = rugoba, strašilo

H

habât, habân, habâl = paziti, slušati
 * *Harvatÿa, harvatÿe, (Harvâska, harvâski)* = Hrvatska, hrvatski
Harvât, Harvatÿe, Harvatÿeh (Harvât, Hatvâti, -ih) = Hrvat, -i
 * *helâam, helâmi, helâmih* (hlâm, hlâmi, -ih) = gora, planina, -e
Helâam Obzovò (Obzòva Hlâm) = Obzova gora, južni greben na otoku Krku (569 m)
htjêra, htjêre, htjêrah (kčêra, kčêre, kčêrah) = kći, kćerka, -e
hÿÿa, hÿÿe, hÿÿah = bijes, bjesovi
huÿna, huÿ, sionhuÿ (hûjni, hujnÿji, najhujnÿji) = bijesan, -iji, naj-

- * *hûzna, huznÿa, sionhûzna* (fûzni, fuznÿji, najfuznÿji) = klizav, ljigav
* *hÿša, hÿše, hÿšah* (kûtja, kûtje, kûtjah) = dom, kuća, -e

I

iprôć = itd. (etc.)

Išukârst, Išukârsta = Isus Krist

J

- * *jarâ, jarî, jarâh* (jaslâ, jaslê, jasâl) = jasje, sijeno, -a
* *jascèr, jascèrica* (kûstjer, jaščèrica) = gušter, žvalja (herpes)
jaÿ, jaÿh (jâja, jâj) = vejski plural od: jâje
* *jezdakÿr, jezdakÿre, jezdakÿreh* = vojskovodja, general
Jôša, Jošamÿa (Osÿp, Josÿni) = Josip, Josipov(-ić)

K

- * *kabāar, kabāre, kabāreh* (gābar, gābri, gābrih) = grab (Carpinus)
kabārna, kabārne (grabārni, grabārno) = grabov, grabovo
kakucÿna, kakucÿni, kakucÿnah (kôška, kôške, kôšak) = kvočka, -e
kâška, kâški, kâškah = zmija, zmije (Ophidia)
* *kaÿ* (kadî) = gdje, kamo
kerôle, kerôleh (krâlji, krâljih): plural od *kruôl* (krâl) = kralj
khabāan, kabāne, kabāneh = ogrtač, kabanica, baloner
Khârk, Karkâ, Karkû (Kârk, Karkâ, Karkû) = otok Krk (grad Krk: *Veÿa*)
khôgul, khôguli, khôgulih (kamîk, kamîci, kamîcih) = kamen, valutica
kholûba, kholûbi, kholûbah (krûh, krûhi) = domaći kruh
* *khorûgva, khorûgvi, khorûgvah* (bandêra, -e, -ah) = barjak, zastava, -e
khozlâk, khozlâke, khozlâkih (kodlâk, kodlâki, -ih) = kozorog (vukodlak)
klâk, klâke, klâkeh (klêk, klêki, -ih) = stjenjak, hridinasti vrhunac
kolêdva, kolêdve, kolêdvah = mesopust, karneval
kolêdvat, kolêdvan, kolêdval = glupariti, maškarati
konê = osim, izim
kosirÿka, kosirÿki, kosirÿkah (kosirîca, kosirîce, kosirÿc) = lastavica, -e
koštjê, koštjêv (koštÿ, koštîh) = kostur, kosti, -iju
kozlÿć, kozlÿtje, kozlÿtjeh = jarić, -i
* *krecÿna, krecÿnaj, krecÿnah* (krêć, krêći, krêćih) = alge, resine, morsko bilje
kropîl, kropîn, kropîl = kapat, rositi, smočiti (kiša)
* *krÿ, karvî* (kârv, karvî) = krv, krvi
* *krÿs, krysôj, krysôv* (ugânj, ugânji, -ih) = vatra, oganj
* *krysevāal, krysevāli, krysevālih* (križâc, križâci, križâc) = morska zvjezdača
kulâp, kulâpje, kulâpjuh / *Kulâp, Kulâpa* = ocean, pučina / bog mora (Posejdon)
kyêtva, kyêtvi, kyêtvah (kljêtva, -e, kljêtav) = kletva, psovka, -e

L

lācna, lacnŷa, sionlācna (lāšni, lašnŷji, najlāšnŷji) = gladan, -iji, naj-
lāzna, lāzne = pravi, stvaran, istinski, -o

lēh (lēho) = nego, već

lehkô, lehkŷe, sionlehkô (lētko, letkŷje, najletkŷje) = lako, -še, naj-
lŷtje, lŷtja, lŷtjah = obraz, lice, lica

loprāan, loprāni, loprānih = letjelica, zrakoplov, avion

lumbāar, lumbāare, lumbāareh (golŷb, golŷbi, golŷbih) = golub, -ovi

lumbārda, lumbārdi, lumbārdah (fazjāna, fazjāne, fazjān) = golubarnik, -ici

lumbarŷca, lumbarŷce, lumbarŷcah (golŷbica, -e, golŷbic) = golubica, -e

lŷuuk, lukŷi, lukŷih / lŷkva, lŷkve, lŷkvah (môlo, -a / pŷrat, -i) = pristan / luka

lyūun, lyūni, lyūnih = lav, -ovi, -ova

M

* *macāar, macāari, -ih / macārna, -e* (buorŷć, borŷtje, -jeh) = bor, -ovi, borov, -o

macŷna, macŷnaj, macŷnah = glavonoŷac, hobotnica (Cephalopoda)

maletŷna, maletŷni, maletŷnah = mladeŷ, omladina

malŷć, malŷtje, malŷtjah (malŷć, malŷći, malŷćih) = patuljak, patuljci

mānda, mānde, māndah (māt, mātere, mātERAH) = majka, mati

* *māntra, māntri, māntrah* (mātra, mātRE) = magija, sotonstvo, prokletstvo

Mantrāca, Mantrāce (Matrātja, matrātje) = vejska stoglava azdaja

marāc, marācna, -e (mārac, marcān, -o) = mart, oŷujak, oŷujski, -o

* *margāar, margāare, margāareh* (mlikarŷa, -e, -ah) = mljekara, mljekarna

mārla, mārle / martvŷn, martvŷnôj, -ôv = smrtni, mrtvački / mrtvac, -i

mašāk, mašāki, mašākih (macāk, mackŷi, macāk) = mačak, mačor, -i

matŷkva, matŷkvi, matŷkvah (motŷka, -e, motŷk) = motika, -e

mèj, mejôn, mejunê (mèd, medôn, medonŷi) = medju, unutar, -nji

merdŷna, merdŷnaj, merdŷnah = peder, kurviš, -i

merŷštje, merŷštja, merŷštjah (murāj, murājji) = ruševina, -e

mešēt, mešēti, mešētih (butŷga, butŷge, -ah #) = dućan, prodavaonica

metūul, metūli, metūlih = moljac, leptirić, -i (*Tineidae*)

mŷca, sionmŷca (mānji, najmānji) = sitan, manji, najmanji

Miĉapônt, Miĉepônta, Miĉepôntu = Mramorno more (Propontis)

* *mihŷre, mihŷreh* (jādra, jadrāh) = jedra, jedrilje

Mitjêl (Mihovŷl) = Mihael, Mihovil

mitrāna, mitrāne / mitrāt = krunski, kraljevski / okruniti

-mjâ (-mēna) = vejski imenski plural od srednjeg roda na -me

moŷz, mŷzje, mŷzjeh (mŷz, muŷi, muŷih) = muž, suprug, -zi

muōri, morā / muōrja, morāh (muōre, muōra, morā, morāh) = more / mora

N

- nadrȳce, nadrȳcah* (nedrĩce, nedrȳc) = grudi, njedra
nãj = neka, treba, valja (prefiks vejskog imperativa)
najtragãt, -targãn, -targãl = ne trgati
navakȳr, navakȳre, navakȳreh = kapetan, pomorac, -rci
navidõva = do viđenja, do sutra (pozdrav)
neteně, netešně, netěmo (netěn, netěš, netěmo) = neću, -češ, -ćemo
nebõg, nebõgi, nebõgih = jadnik, bijednik
nigdõr / nigdȳr = nitko, nijedan / nikad, nigdje
nĩki, nĩkeg = netko, neki, nekoga
nišõn, nišĩ, niště (nišãn, nišĩ, niště) = nisam, nisi, niste
nině = nije, niti
noãv, noãvje, noãvjuh (nãva, nãvi, nãvih) = veći brod, brodovi, brodovlje
nũ (mã) = ali, nego
 * *nȳla, nȳli, nȳlah* (mrȳzja, mrȳzje, mrȳž) = ribarska mreža, -e
 * *nylakȳr, nylakȳre, nylakȳreh* (peškatũr, -i, -ih #) = vođa ribarske družine
 * *nȳlova, nȳlõvac / velanȳla, mićanȳla* = ribolov, ribolovište / veća mreža, mala mreža

O

- * *oblacěna, oblacěne* = odjeven, -o
 -*õj, =* vejski imenski plural od singulara na -*ȳd, -ȳk, -ȳl, -ȳn*
orkũul, orkũle, orkũlih / orkulãtva, orkatũur, -ũre = kit, -ovi / kitolov, kitolovac
orȳh, orȳhõj, orȳhõv (orĩh, orĩhi, orĩhiih) = orah, -si
orȳhova, orȳhove (orĩhov, orĩhovo) = orahov, -o
oscě, taroscě (oščě, teroščě) = još, također
 * *oȳć, oȳtje, oȳtjuh* = stočni jaram, rudo na kolima

P

- * *pãlno, palnȳe, sionpãlne* = puno, previše, najviše
pãrši, pãrših = prsa, grudi, -iju
pãršten, parštěne, parštěneh (prščěn, prščěni) = prsten, -ovi
pašoglãv, pašoglãve, pašoglãveh (pašoglãv, pašoglãvi, -ih) = kosooki, mongoloidi
pãrva, parvėg, sionpãrva (prvĩ, prvõga, najprvĩ) = prvi, -oga, naj-
pãš, pãša / pãši, pãših = pas, psa / psi, pasa
pašȳna, pašȳnaj, pašȳnah = psina, džukela
 # *parzjũun, parzjũne, parzjũneh* = zatvor
perõ, perã, perãh = list, lišće (lĩst = pismo, lĩstje = suho lišće na zemlji)
 # *pirnȳca, pirnȳci, pirnȳcah* = pirika, korov (*Agropyrum*)
pĩsan, pĩsni, pĩsnih (pĩsma, pĩsme, pĩsam) = pjesma, -e
pĩsanćica, pĩsanćice, -ah = pjesmica, pjesmuljak

plôac, plací, placíh = plač, -evi, -eva

pohlīb, pohlībi, / pohlībna, pohlībne = štruca kruha / krušni, -o

pôjt, pojdên, pðšel (pôc, pðjden, pôšal) = poč, pođem, pošao

pokrovâta, pokrovâte, -ah = kornjača, -e (*Chelonia*)

poslôvje, poslôvja, -ah = izreka, poslovice, uzrečica

povêda, povêde, povêdah / povêdna, -e (povêdni) = predaja, legenda / povijesni

R

* *rêbica, rêbice, rêbicah* (umbrêla, -e, umbrêl #) = kišobran

roštât, roštân, roštâl = grmiti, tutnjati

rotkûšba, rotkûšbi, rotkûšbah = prodavanje, rasprodaja

roýt, roýn, roýl (rođit, rođin, rođil) = roditi

* *rudāan, rudāne, rudāneh* (roāk, râki, râkih) = rak, rakovi (*Astacidae*)

rumāna, rumāne (rūmen, rūmeno) = narančast, boje vatre

S

sâjdan, sajdnî = svagdan, radni dan, -i

* *salzâ, salzî, salzâh* (suzâ, suzê, súz) = suza, -e

sarbÿna, sarbÿnaj, sarbÿnah (šarbîna, šarbîni, šarbÿn) = ušljivac, svrabljivac

sc- = vejska inačica slavenskog skupa »šč« i štokavskog »št«

scâ (coâ, câ) = vejska inačica odnosno-upitne čestice: ča, što

scâp, scâpi / scapât (ščâp, šcâpi, šcapât) = štap, štapovi / šcepati, zgrabiti

* *scemêr, scemêri, scemêrih* (uôtrov, otrôvi, -ih) = otrov, -i

scemêrna, scemernÿa, sionscemêrna (otrôvni, otrovniji, naj-) = otrovan

scemerÿna, scemerÿnaj, scemerÿnah (kratêlj, kratêlji, -ih) = guja otrovnica

se- = vejski predmetak ispred povratnih glagola (štokavski iza glagola)

secût, secujên, secûl = čuti se

* *sêj, segâ, pl. sêje* (otî, otêg, pl. otê) = taj, isti, dotični (član)

sejubît, sejubîn, sejubîl (se jûbit, -in, -il) = ljubiti se

* *semerâj, semeraÿe, -eh / semêrna, -e* (zahôj / zahôjni) = zapad, zalaz / zapadni

Semerāan, Semerāne, -eh / Semeraÿe (Merikān, -i / Mêrike) = Amerikanac / Amerika

semolît, semolîn, semolîl (se môlit, -in, -il) = moliti se

seroýt, seroýn, seroýl (se rođit, -în, -îl) = roditi se

sešmyât, sešmyên, sešmyâl (se šmÿjat, -en, -al) = smijati se

setên, setêš, setêmo = ću se, ćeš se, ćemo se

Sinÿe muôri, Sinÿeg morâ, Sinÿen morÿ (Jadrânsko muôre) = Jadran, -sko more

* *siôn, seunê, seunêh* (vâs, sî, sîh) = sav, svekolik, cjelokupan

sion - (naj-, -ina) = vejski prefiks superlativa i augmentativa (naj-, -ina)

sionbešÿd, - bešÿdôj, - bešÿdôv = riječnik, kazalo, katalog

sionšuyt, - šwytôj, - šwytôv = svemir, cijeli svijet

sjūrli, sjūrlah (šūrļa, šūrle) = zurla, pastirska frula
skonsūun, skonsūne, skonsūneh (konâc, koncĭ, konâc) = kraj, svršetak
 # *skopāal, skōpje, skōpjah* (otōk, otōki; înzula, -e) = otok, otoka, otoci
 # *slovÿk, slovykōj, slovykōv* (clovĭk, jūde, jūdeh) = čovjek, ljudi, -i
sofā, sofē / sofyňa, sofyňaj (ivutĭna, -e, ivutÿn) = sova, -e / sovetina, -e
 * *sōp, sopĭ, sopĭh / sopĭt, sopĭn, sopĕl* = svirka, glazba, muzika / svirati
 * *sopâc, sopcĭ, sopcĭh* = svirač, glazbenik, muzičar
sopĕli, sopĕlah / sopĕlna, sopĕlne (sopÿle, sopÿl) = krčka frula / glazbeni, muzički
 * *stĕlba, stĕlbi, stĕlbah* (škalĭna, škalĭne, škalÿn #) = stuba, stepenica, -e
 # *šurgât, šurgân, šurgâl* = potopiti, spustiti u more (sidro, mrežu itd.)
syvât, syvân, syvâl = šivati

Š

šajāat, šajāan, šajāal = izvući, dignuti iz mora (mrežu, sidro itd.)
šancĕ, šancĕa, šancâh (suncĕ, suncâ, sunâc) = sunce, -a
šarcĕ, šarcâ / šardâce = srce, -a / srdašce
šcutâc, šcutâci, šcutâcih = rukovet, kitića, snopić
šedâan, šĕdma, šĕdmĕg (šedân, šĕdmi, šĕdmoga) = sedam, sedmi, -oga
 * *šĕlebâaj, šĕlebaÿe, šĕlebaÿeh* (lišac, lišâci, lišâc) = lisac, lisci (Vulpes)
 * *šenūda, šenūdi, šenūdah* (marâška, marâške, marâšk) = višnja, maraska
 * *šenÿg, šenygōj, šenigōv* (šnĭg, šnĭgi, -ih) = snijeg, snjegovi
šesnâ, šesnÿa, šionsšĕsna (šĕsni, šĕsnĭji, najšĕsnĭji) = lijep, divan
šestÿl, šestÿlōj, šestÿlōv (šĕstĭla, šĕstĭli, šĕstĭlah) = javor, klen (*Acer*)
šestÿlova, šestÿlove = javorov, -o
šĭn, šĭni, šĭnih = sin, -ovi, -ova
šĭpâš, šĭpâši, šĭpâših = provod, šetnja, -e
šĭšna, šĭšnÿa, šionsšĭšna = pravi, istinski
škōt, škoti, škotĭh (živĭna, živĭne, živÿn) = životinja, okot
 * *škrÿl, škrÿlōj, škrÿlōv* (škrĭl, škrĭli, škrĭlih) = ploča, tabla
šlebrō, šlebrâ (šrebrō, šrebrâ) = srebro, -a
šmârt, šmartĭ, šmartĭh = smrt, -i, -i
šmÿh, šmyhōj, šmyhōv (šmĭh, šmĭhi, -ih) = smijeh, smjehovi
šmÿt, šmÿn, šmĕl (šmĭt, šmĭn, šmĭl) = smjeti, smijemo, smio
šōn, šĭ (šân, šĭ) = jesam (sam), jesi (si)
šošÿna, šošÿnaj, šošÿnah = sisa, dojka, -e
špât, špÿn, špâl = spavati, -amo, -ao
špomÿn, špomÿnōj, špominōv = spomenik, uspomena, suvenir
šprÿd (šprĭda) = ispred, naprijed
 # *Štadÿva, Štĕdÿve* (Štadĭva, Štĕdĭve) = Sv. Djeвица (Marija)
Štalucÿa, Štelucÿe = Sv. Lucija (naselje i srednjovjekovna crkva u Jurandvoru)

štercât, štercân, štercâl = trčakrati, jurcati
Štetrôydi, -trôydih = Sv. Trojstvo
štô, štotîn, štotynôj, štotynôv / štôtar = 100, stotina, stotine / stoti
 # *Štomorÿna, Štomorÿne (Štamarÿa, Štemarÿe)* = Sv. Marija (Majka Božja)
štrigûun, štrigûne, štrigûneh (štrigûn, štrigûni) = vještac, zloduh, napasnik
 * *šubâan, šubâne, šubâneh* = župan, načelnik
šûndar, šûndre, šûndrah / šûndrôn, -i = gusar, pirat, - i / gusarski brod
 **šûndrakÿr, šûndrakÿre, šûndrakÿreh* = gusarski vojvoda, harambaša
sjûrma, sjûrmi, sjûrmah (šûrma, šûrme, šûrmah) = momčad, brodska posada
šwitlâva, šwitlâvi, šwitlâvah (svitlâva, svitlâve, svitlâv) = svjetlost, rasvjeta
šwôj, šwôjêg, šwôjê = svoj, svog, svoji
šÿr, šÿri, šÿrih = sir, sirevi, -eva
šÿuun, šÿûne, šÿûneh / Šÿuun (šijûn, šijûni, -ih) = orkan, vihor / morski Zloduh

T

t â r (î , t ê r) = i, te
tarbûh, tarbûhoj, tarbûhov (trbûh, trbûhi, trbûh) = trbuh, trbusi
te- = će: čestica kao prefiks (uvijek ispred futura i kondicionala)
tebîn, tebiš, tebimo = bit ću, bit ćeš, bit ćemo
tedân, tedât, tedâmo = dat ću, dat će, dat ćemo
teleîit, teleîin = letjet će, letjet ću
tepôjt, tepôjde, tepôjdemo = poći će, poći ću, poći ćemo
tejadrât, tejadrîn, tejadrîl (# pârît, pârîin, -il) = oputovati, odjedriti
tjâca, tjâce, tjâcéh (otâc, oscî, otâc) = tata, otac, očevi
tjar- (čar-) = vejska inačica slavenskog skupa čr- (cr-)
tjârna, tjarnÿa, siontjârna (čârna, čarnÿja, najčarnÿja) = crn, crnji, naj-
Tjarnemuôri, Tjarnemorâ, Tjarnemorû (Čârno muôre, Čârneg môra) = Crno more
tjârv, tjârvî, tjârvîh (čârv, čârvî, čârvîh) = crv, crvi, crvijju
 * *tjêdma, tjêdmi, tjêdmah* (šetimâna, -e, šetimân #) = tjedan, sedmica, -e
tjepêr, tjepèri, tjepèrih (ćepêr, -i) = krpelj, nametnik, parazit
tjeperyna, tjeperynaj, tjeperynah (ćeperîna, -ni, ćeperÿn) = krvopija, pijavica
 * *tohôr, tohôrna, -e / Tohôr, Tohoraÿe* = sjever, sjeverni / Arktik, Skandinavija
tovuôr, tovorî, tovorîh / tovorÿca, tovorÿc, -ÿtje = magarac / magarica, magarčić, -i
-trât (-pûti) = vejski sufiks umnožnih brojeva (-struko)
Triskâvec (Treskâvac) = »Gromovnik«, srednji vrh Krka, 443 m, između Vrbnika i
 Punta
 * *trôydi, trôydih, trôydin* (trôji, trôjih, trôjin) = troje, trojica
troymânda, troymânde, troymândah = pramajka, šukunbaba
tukât, tukân, tukâl = morati, -am, -ao
 * *tušcôân, tušcâne, tušcâneh* (zaêc, zêci, zêcih) = zec, zečevi (Lepus)

U

ubȳd, ubyđôj, ubyđôv (oběd, obědi, obědih) = ručak, objed
ubȳdna, ubidnȳa, sionubȳdna = bogat, raskošan, ohol; -iji, naj-
ubyđānca, ubyđānce, ybudāncah = raskoš, bogatstvo, -a
ugorȳna, ugorȳnaj, ugorȳnah (angŭja, -e, angŭj #) = jegulja, -e (Anguilla)
 * *ŭla, ŭle, ŭlah / ulnȳk, ulȳstje* (čelâ, čelê) = pčela, -e / pčelar, košnica
undĭ, undĭka (ondĭ) = tamo, ondje
uōn, unâ, pl.unê = neodređeni član pred imenicama (= a, un, ein)
uōv, ovâ, pl.ovê = određeni član pred imenicama (= the, le, der)
 * *ŭri, ŭrih* (groād, grâdi) = velegrad, glavni grad, city
 * *urinâ, urinân, urinâl* = tutnjeti, odjekivati, urlikati
 * *ŭrta, ŭrtah, urtâmi* (portŭn, portŭni #) = kućna veža, portal
 * *urŭdba, urŭdbi, urŭbah* (kažōta, -e, kažōt #) = naziv, pojam, -ovi
utêt, utên, utêmo (otêt, otjên, otjêmo) = htjeti, hoću, hoćemo

V

vâ (u) = u, na (i često kao prefiks glagola)
vârska, vârske = gorski, planinski, -o
 * *vamuôri, vamuôrja, vamorâh* = podmorje
vamuôrna, vamuôrne = podmorski, -o
 * *vaōn, vaōv* (znŭtri) = unutar, u okviru
 * *varoȳtba, varoȳtbi, varoȳtbah* = porođaj, rođenje
varsĭt, varsĭn, varsȳl (tancât, -ân, -âl) = plesati, igrati kolo
vâs, wâsi, wâsih (selð, selâ, selâh) = selo, naselje, -a
vasȳl, vasyłôj, vasyłôv / vasȳlic, vasiłȳtje, -jeh = seljak, -ci / seljačić, -i
 * *vaȳšt, vaȳn, vaȳl* = ugristi, ujesti
vazêt, vazamên, vazêl = uzeti, oteti
Velemuôri, Velegmorâ, Velemorŭ = Sredozemlje, Mediteran, -a, -u
 * *verês, verêsi, verêsih* (tânac, tancĭ, tanâc) = ples, kolo
Vêya, Vêye (Vêja, Vêje) = grad Krk (otok = *Khârk*)
Veȳske Helâmi (Vêjske Hlâmi) = Krčko gorje na jugoistoku Krka, Vrbnik-Stara Baška
Vlahȳa, Vlahȳe / vlahȳska, vlahȳske (vlâski, vlâsko) = Balkan, balkanski, -o
Vlahȳske Helâmi (Vlâske vârhi) = balkanske planine, gorje Dinaridi
Vlahȳska zaȳk (Vlâski zaȳk) = štokavski govor, štokavica
vragȳna, vragȳnaj, vragȳnah = psovka, kletva
vragŭt, vragân, vragâl (beštĭmât, -ân, -âl #) = psovati, kleti
vrȳme, vrymjâ, vrymjâh (vrĭme, vrĭmena, vrimên) = vrijeme, vremena
vuzȳvat, vuzȳvan, vuzȳval = uživati

W

wāar, wārhe, wārheh (vârh, varhî, varhôv) = vrhunac, vrh, -ovi

wÿsje, sionwÿsje = više, najviše

* *wôška, wôški, wôškah* (piplîca, -e, piplyc) = stidnica, vagina

* *wÿšna, wišnyā, sionwÿšna* (višôk, vîsji, najvîsji) = visok, uzvišen, svevišnji

Y

yāad, yâdi, yâdih / yâdna, yâdne (hiljâd, -i, hiljaditi) = 1000 / tisućiti

yanāac, yânce, yancâh (ovcâ, ovcê, ovâc) = ovca, -e (janje: jancÿc, jancÿtje)

ymît, ymîn, ymîmo, ymêl = imati, imam, imamo, imao

-ÿna, pl.-ÿnaj, -ÿnah = vejski nastavak pejorativa (-etina, -urina)

ÿšt, ÿn, ymô, ydûc (jîšt, jîn, jimô, jidûc) = jesti, jedem, -mo, -ući

yskât, yskân, yskâl = tražiti, tražim, tražio

* *yuškāan, yuškāna, yuškāne* (furêšt, furêški #) = stranac, strani, nerazumljiv

* *yzdēn, yzdēne, yzdēneh* (kuōnj, konjî, konjîh) = konj, konji

* *yzdÿna, yzdÿnaj, yzdÿnah* = kljuse, stara raga, krepani konj

Z

zahâjat, zahâjan, zahâjal = zaći, zalaziti (sunce)

zapârât, zapîran, zapârl (zatvorît, -în, -îl) = zatvoriti, zatvaram

zâra, zârje, zârjeh = kocka, kockovlje, šahovnica

* *zâÿk, zaykôj, zaykôv* (zajîk, zajîke, zajîkah) = jezik, govor, -i

zduôlu, zduôlna, sionzduôlna (zdôli, zdôlni, najzdôlni) = dolje, donji, najdonji

zêt, zamên, zêl = uzeti, uzmem, uzeo

zî, zîs (z, zî) = iz, za (i često kao prefiks glagola)

zibêla, zibêli, zibêlah (zîkva, zîkve, zîkav) = kolijevka, zipka, -e

zibanîca, zibanîce, zibanîcah = ljuljačka, njihaljka

zigôru, zigôrna, sionzigôrna (zgôri, zgôrni, najzgôrni) = gore, gornji, najgornji

zikarcât, zikarcân, zikarcâl = iskrcati, istovariti

zimanûn, zitebûn, zisebûn = sa mnom, s tobom, sa sobom

zišwitlît, zišwitlîn, zišwitlîl = prosvijetliti, rasvijetliti

* *zivarînût, zivarînên, zivarînûl* (ruinât, -ân, -âl #) = razvaliti, razoriti

* *zivêda, zivêde, zivêdah* = izvod, sažetak

zižwonît, zižwonîn, zižwonîl = pozvoniti, zazvoniti

zjâba, zjâbi, zjâbih / zjabÿna, zjabÿnaj = žaba, -e / žabetina, -e

Zjelimêr (Želimÿr) = Željko, Želimir

zjenâ, zjenê, zjenâh (ženâ, ženê, zên) = žena, supruga, -e

zlâmen, zlâmeni, zlâmenih (sinjâl, -i, -ih) = znak, oznaka, simbol

Zminivêr (Žwonimÿr) = Zvonko, Zvonimir

* *zôrje, zôrjeh / zôrova, zorovistân* = plamen / požar, vatrište

zrêst, zrestên, zrestâl = izrasti, narasti
zvêdet, zvêden, zvêdel = spoznati, shvatiti
zÿva, zivÿa, sionzÿva (žîv, žîvji, najžîvji) = živ, življi, naj-
zyvîť, zyvîn, zyvêl = živjeti, živim, živio
zÿtje, zÿtja, zÿtjah = biće, stvorenje, -a

Ž

žbÿr, žvyrôj, žbÿrôv / žbirÿna = špijun, -i / policija
* žegnÿl, žegnÿlôj, žegnÿlôv (ručîna, -e, rućÿn) = privjesak, naušnica
žloâto, žloâta (žlâto) = zlato, zlata
žmÿn, žmÿnôj, žmÿnôv / žminÿna, žminÿnaj, -ah = zmaj, -evi / aždaja, -e
žuezdâ, žuezdî, žuezdâh (žwêzda, žwêzde, žwêzd) = zvijezda, -e
žuÿr, žwÿrje, žwÿrjeh (žvîr, žvîri, žvîrih) = zvijer, -i, zvjerad
žwÿrÿna, žwirÿnaj, žwirÿnah (bêštija, -e, -ah) = zvjerina, beštija, pantera
žÿub, žÿbje, žÿbjeh (žÿb, žÿbi, žÿbih) = zub, -i, zubalo
žwôn, žwonî, žwonih (žvonô, žvonâ, žvonâh) = zvono, zvona

Literatura

1. *Verbânske statûti* 1388. (glagoljica + prijevod), Krčki zbornik 10: 1-173, Povijesno društvo otoka Krka, 1988.
2. Yošamÿa Mitjêl: *Veÿske Povêde*, I - VIII (rukopis). *Gorÿnka*, Baška na Krku, 1976.
3. Štefanić Vjekoslav: Narodne pjesme otoka Krka. Hrvatski nakladni zavod, Zagreb, 1944.
4. Strčić Petar (urednik): Narodni običaji otoka Krka. *Krčki zbornik* 32/33: 1-424, Povijesno društvo otoka Krka, 1993.
5. Turato - Mešter Ivan: Omišju, grade moj (narodne pjesme u Omišlju na Krku). *Krčki zbornik* 28: 1-118, Povijesno društvo otoka Krka, 1995.
6. Yošamÿa Mitjêl, Yošamÿa Zjelimêr, Horvat - Mileković Marijan: Archaic tongues in Croatia. *Monographs ser. Harahwat* vol. 2: in press, Scientific society for Croatian studies, Zagreb, 1998.
7. Horvat - Mileković Marijan, Yošamÿa Zjelimêr, Hrabrić Tonči: Maritime archaisms diversity in *Veÿska Zajk* of southeastern Krk island in Croatia. *Raports proc. CIESM ser. Isles* 35: in press, Oceanographical Museum Monaco, 1997.
8. Horvat - Mileković Marijan, Lovrić Andrija Željko: Archaic biological terms in the *Veyska Zayk* tongue of upland hamlets in Krk island. *Natural studies of Rijeka area p.* 1-18, Natural History Museum Rijeka, 1997.

9. Lovrić Andrija Željko: Marine flora onomastics in Baška - Stinica shores, north-eastern Adriatic (30-year studies). *Periodicum Biologorum* 99/2: 271 - 283. Societas Scientiarum Naturalium Croatica, Zagreb, 1997.

Fabijan Tomašić † (Zdoulna Šuraay in Krk) & Mihovil Lovrić † (Gorynka at Baška)

THE ARCHAIC FOLK HERITAGE IN THE VEYSKA IDIOM OF KRK ISLAND HILLS

(prepared for print by dr. Andrija Željko Lovrić, Zagreb)

Summary

In the interior upland hamlets *Batomāal* and *Šuraŷe* on southeastern hills of Krk island, the medieval local idiom *Veyska zaŷk* (or »**čakayšćina**«) is conserved but till now not studied, including many archaic words in extinction. The autodidact late writer F. Tomašić during many years collected and noted the related texts of Veyska folk tradition. After his narration 33 ancient Veyska songs, 86 local proverbs and sayings, as wel 54 oaths in this idiom are presented here. The most important there is the mythological series of »*Veyske Povēde*« with 8 epic legends noted by prof. M. Lovrić: on the origins of World, inhabiting of Adriatic, Croatian medieval kingdom, battles with pyrates and Tartars, Venetians and Frangipani, etc. The collected matter needs further ethnocultural and comparative-linguistic studies.

Podaci o priredjivaču:

Dr. sci., mr. ekol. **Andrija Željko Lovrić**, docent oceanologije i voditelj Laboratorija za biocenotiku, Institut »Rudjer Bošković«, p.p. 1016, **Zagreb** 10001; kućna adresa: Selčina 10, **Sesvete** 10360 ili Gorinka 2, **Baška** na Krku, 51623; tel. 01/2001-304, 01/4561-075